คู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวัน
ในโรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม

สารนิพนธ์

ของ

นางณิชาภา เจริญรุ่งเรืองชัย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

มิถุนายน 2547

คู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวัน
ในโรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม

บทคัดย่อ

ของ

นางณิชาภา เจริญรุ่งเรืองชัย

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา
มิถุนายน 2547

ณิชาภา เจริญรุ่งเรืองชัย. (2547). *คู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม.* สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพ ฯ : บัณฑิตวิทยาลัย. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์ ดร.มารศรี สุธานิธิ

คู่มือการบริหารงาน โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียน และหัวหน้าโครงการอาหารกลางวัน ใช้เป็นคู่มือในการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน การจัดทำคู่มือ ผู้ศึกษาได้ศึกษา ค้นคว้าจากเอกสาร หนังสือคู่มือต่างๆ งานวิจัย และสัมภาษณ์ผู้บริหาร

ผู้ศึกษาได้จัดทำโครงร่างคู่มือ แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 1 จำนวน 5 คน ซึ่งมีความรู้และประสบการณ์ในเรื่อง การบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา จากนั้นได้ดำเนินการจัดทำคู่มือ ตามโครงร่างนั้น เมื่อได้คู่มือแล้ว ได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 2 จำนวน 10 คน ตรวจสอบความเป็นไปได้ ในการนำคู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนไปใช้

คู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม ประกอบด้วยเนื้อหาที่เกี่ยวกับ การบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน 4 เรื่องคือ 1) การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการ 2) การวางแผน 3) การดำเนินงานตามแผน 4) การประเมินผล อีกทั้งมีตัวอย่าง แบบฟอร์มต่างๆ ทุกขั้นตอน ของการปฏิบัติ

จากผลการตรวจสอบ ความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ามีความเหมาะสม สามารถนำมาใช้ในการ บริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนได้ในระดับมากที่สุด โดยมีความคิดเห็นเฉลี่ย 4.81

A Manual of School Lunch Project Administration in Donchimpleepittayakom School

AN ABSTRACT

BY

MRS. NICHAPA CHAROENRUNGRUAENGCHAI

Presented in partial fulfillment of the requirements

for the Master of Education degree in Educational Administration

at Srinakharinwirot University

June 2004

Nichapa Charoenrungrueangchai. (2004). *A Manual of school lunch project administration in Donchimpleepittayakom School.* Master's project, M.Ed. (Educational Administration), Bangkok : Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor : Lect. Dr. Marasri Suthaniti.

The purpose of this study was to created a manual of school lunch project administration in Donchimpleepittayakom School for the school administrator and school lunch project director related to school lunch project.The main principle of this manual is collected and derived from various kinds of educational documents such as textbooks, journals, researches, academic materials and the opinion of school administrator.

The procedures of developing this manual including 1) formulate the draft of manual; 2) checked content validity by the groups of five professional experts whose expertise are school lunch principles and theories; 3) developed the final draft; and 4) checked the feasibility of use by another group of ten professional experts.

A manual of school lunch project administration in Donchimpleepittayakom School is the main principle of school lunch project which consisted 4 components. There are ; 1) studying of background and need assessment; 2) planning; 3) implementation; and 4) evaluation. The result of measuring possibility of using the manual indicated that it was highly recognized and accepted to practice at the level of 4.81

อาจารย์ที่ปรึกษา ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....

(อาจารย์ ดร.มารศรี สุธานิธิ)

ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน

(อาจารย์ ดร.มารศรี สุธานิธิ)

.....

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ)

.....

กรรมการ

(อาจารย์สุพีพรรณ พัฒนพาณิชย์)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดี

คณะศึกษาศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร. คมเพชร ฉัตรศุภกุล)

วันที่ 29 มิถุนายน พ.ศ. 2547

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ได้ด้วยความกรุณาให้คำปรึกษา และข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างมากจาก อาจารย์ ดร.มารศรี สุธานิธิ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ดร.ทัศนา แสวงศักดิ์ และอาจารย์สุพีพรรณ พัฒนพาณิชย์ ที่กรุณารับเป็นกรรมการพิจารณาโครงการสารนิพนธ์ ให้ข้อเสนอแนะ แก่ผู้ศึกษาเป็นอย่างดี โดยเฉพาะผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ และอาจารย์สุพีพรรณ พัฒนพาณิชย์ ที่กรุณาเป็นคณะกรรมการสอบสารนิพนธ์ เป็นผลทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ที่ช่วยเสนอแนะ และตรวจสอบความเหมาะสมของคู่มือ ขอบคุณคุณกฤษฎา เจริญรุ่งเรืองชัย คุณปัญญาพร เจริญรุ่งเรืองชัย ซึ่งเป็นผู้ให้กำลังใจแก่ผู้ศึกษา ในการจัดทำสารนิพนธ์อย่างใกล้ชิด

ประโยชน์ และคุณค่าทั้งปวง อันเกิดจากสารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้ศึกษาขอมอบคุณความดีทดแทนคุณบิดา มารดา ครูอาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ซึ่งเป็นผู้สร้างชีวิต และแนวทางการดำเนินชีวิตอันทรงคุณค่าแก่ผู้ศึกษา ผู้ศึกษาจะนำความรู้ที่ได้ ไปพัฒนาโรงเรียนให้เจริญก้าวหน้าต่อไป

ณิชาภา เจริญรุ่งเรืองชัย

สารบัญ

บทที่ หน้า

1 บทนำ.....1

ภูมิหลัง.....1

วัตถุประสงค์.....3

ขอบเขตของการศึกษา.....4

ความสำคัญของการจัดทำคู่มือ.....4

นิยามศัพท์เฉพาะ.....4

2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....7

โรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม.....8

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป.....8

การจัดโครงการอาหารกลางวัน..... 9

หลักการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน.....9

ความหมายการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน.....9

ความมุ่งหมายของการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน.....11

ประโยชน์ของการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน.....12

หลักการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน.....14

รูปแบบของการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน..... 17

การบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน……....18

การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการ……...19

การวางแผน……..……20

การดำเนินงานตามแผน……..23

การประเมินผล……..……26

คู่มือ……..…… 27

ความหมายของคู่มือ.....28

ประเภทของคู่มือ…… ….28

องค์ประกอบของคู่มือ.....30

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ หน้า

2 (ต่อ) ลักษณะคู่มือที่ดี.....32

แนวทางการพัฒนาคู่มือ.....34

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....37

งานวิจัยในต่างประเทศ.....37

งานวิจัยในประเทศ.....38

3 ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน.....43

การจัดทำโครงร่างคู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวัน.....43

การพัฒนาคู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวัน..... 44

4 คู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม 50

ส่วนที่ 1 บทนำ.....54

ภูมิหลัง.....54

วัตถุประสงค์.....55

ความสำคัญ.....55

คำชี้แจงการใช้คู่มือ.....55

ส่วนที่ 2 เนื้อหาการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

ดอนฉิมพลีพิทยาคม..... 57

การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ.....57

การวางแผน.....73

การดำเนินงานตามแผน.....115

การประเมินผล.....122

บรรณานุกรม.....133

ภาคผนวก.....141

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์.....156

บัญชีตาราง

ตาราง หน้า

1 ส่วนประกอบของอาหาร และค่าพลังงานในอาหารบางชนิดต่อมวล 100 กรัม.....17

2 ค่าเฉลี่ย และระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ.....48

บทที่ 1
บทนำ

ภูมิหลัง

ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มีคุณภาพนั้น ปัจจัยที่สำคัญ คือการให้การศึกษาและส่งเสริมสุขภาพอนามัยที่ดีให้กับประชากรของประเทศ (มานิต มานิตเจริญ. 2537 : 129) ซึ่งมีความสอดคล้องกับ อนุรักษ์ บุญจันทร์ (2543 : 1) ได้กล่าวไว้ว่าทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource) เป็นปัจจัยในการพัฒนาประเทศ เพราะการพัฒนาประเทศชาติจะเจริญมากน้อย เพียงใด ขึ้นอยู่กับคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์ หรือคนในชาตินั้น ๆ ซึ่งคุณภาพที่กล่าวถึงคือความรู้ ความสามารถด้านสติปัญญา ความดี คุณธรรม และสุขภาพพลานามัย ที่สมบูรณ์แข็งแรง สามารถนำวิถีทางในการดำรงชีวิตของตนเองได้ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงรอบด้านในสังคมปัจจุบัน ดังนั้นในการพัฒนาเยาวชนของชาติ จึงจำเป็นต้องให้เด็กได้รับประทานอาหาร ที่มีคุณค่าตามวัย และเพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย เพื่อสร้างความสมบูรณ์ของร่างกาย และสติปัญญา พร้อมที่จะได้รับการพัฒนาในทุกๆด้าน ซึ่งข้อความดังกล่าวสอดคล้อง กับกระทรวงศึกษาธิการ (2535 : 1 - 3) ที่ได้ให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า เด็กในวัยเรียนจะเติบโต เป็นกำลังของชาติในอนาคต ซึ่งเด็กในวัยนี้กำลังเจริญเติบโต และต้องการพลังงาน เพื่อประกอบกิจกรรมต่าง ๆ ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ ในการพัฒนาด้านต่าง ๆ อันทำให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต โดยที่อาหารเป็นปัจจัย ที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้ร่างกายเจริญเติบโตแข็งแรง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 : 16) ได้ให้แนวคิด ไว้ว่าในปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจ และสังคมไทยรวมถึงความเป็นอยู่ วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วในทุกด้าน ส่งผลกระทบถึงความเป็นอยู่ของครอบครัว ซึ่งส่วนใหญ่แล้วประชากรยังมีฐานะยากจนเป็นจำนวนมาก ทำให้ความสามารถในการจัดซื้ออาหารมาบริโภคลดน้อยลง เป็นสิ่งที่ยากที่เด็กจะได้รับประทานอาหาร ที่ครบถ้วนตามหลักโภชนาการ มีผลทำให้การพัฒนาด้านร่างกาย และสมองเจริญเติบโตได้ไม่เท่าที่ควร หรือไม่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ของกรมอนามัย เป็นผลทำให้การพัฒนาด้านการศึกษา เป็นไปด้วยความยากลำบาก ดังนั้น กรมอนามัย (2536 : คำนำ) ได้ให้ความสำคัญของอาหารและโภชนาการไว้ว่า ภาวะการเจริญเติบโต เป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญแสดงถึง ภาวะสุขภาพของประชากรวัยเด็ก ได้รับสารอาหาร ที่จำเป็นต่อร่างกาย อย่างเพียงพอตามวัย ทำให้ร่างกายมีน้ำหนัก และส่วนสูงเพิ่มขึ้นตามเกณฑ์ หากเด็กที่อยู่ในวัยเรียนได้รับสารอาหารไม่เพียงพอต่อความต้องการจะทำให้ร่างกาย ไม่สามารถเจริญเติบโต และพัฒนา

ตามศักยภาพได้ และส่งผลถึงความสามารถทางสติปัญญาและการเรียนรู้ เจ็บป่วยบ่อย มีความต้านทานโรคต่ำ ติดเชื้อง่ายซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวความคิดของวิชัย ตันไพจิตร (2537 : 6) ที่ได้กล่าวว่าโรคขาดสารอาหารจะบ่อนทำลายสุขภาพประสิทธิภาพการทำงานลดลง การขาดสารอาหารที่เกิดจากวัยเด็กทำให้เกิดผลเสียต่อสุขภาพร่างกาย สติปัญญา ร่างกายไม่สามารถเจริญเติบโตได้เต็มที่ และไม่สามารถชดเชยแก้ไขให้เป็นปกติได้ ซึ่งตรงกับจินดา บุญช่วยเกื้อกูล (2537 : 4) กล่าวว่าอาหารมีความสำคัญต่อเด็กในวัยนี้ และนอกจากนี้ อารีย์ วัลยะเสวี(2530 : 10) ได้สนับสนุนแนวคิดว่า เด็กที่ขาดสารอาหารรุนแรงทำให้สติปัญญาไม่ดี ไม่สามารถเรียนรู้ได้เหมือนเด็กปกติ ขาดสมาธิในการเรียน ใจลอย ไม่กระตือรือร้น ขาดความอยากรู้ อยากเห็น ระดับสติปัญญา มักต่ำกว่าปกติ

รัฐบาลมีความตระหนักที่จะแก้ไขปัญหาภาวะโภชนาการให้กับเด็กก่อนประถมศึกษาและประถมศึกษาโดยในช่วงปลายปีงบประมาณ 2534 สมัยนายอานันต์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรีได้กำหนดให้ช่วยเหลือเด็กที่ยากจน และขาดแคลน การจัดตั้งกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันโดยประกาศเป็น พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ.2535 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 109 ตอนที่ 42 ฉบับวันที่ 8 เมษายน 2535 มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 9 เมษายน 2535 ซึ่งได้กำหนดวงเงินกองทุนอาหารกลางวันไว้ 6,000 ล้านบาทและรัฐบาลจัดงบประมาณเป็นเงินกองทุนปีละ 500 ล้านบาท ให้นำไปก่อดอกผล และให้ใช้เฉพาะดอกผลในการดำเนินการโครงการอาหารกลางวัน โดยเริ่มดำเนินการในสถานศึกษาสังกัดต่าง ๆ คือโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สังกัดตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกรมศาสนา และสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน ต่อมารัฐบาลจึงขยายโครงการอาหารกลางวัน ไปยังเด็กก่อนประถมศึกษาโดยมอบให้กระทรวงศึกษาธิการดำเนินการร่วมกับกระทรวงต่าง ๆในการจัดโครงการอาหารกลางวัน เพื่อพัฒนาเด็กไทยให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ ซึ่งรัฐบาลอนุมัติเงินให้กระทรวงศึกษาธิการ ใช้เงินประเดิม 300 ล้านบาท เป็นงบใช้จ่ายนำไปช่วยแก้ไขปัญหาการขาดแคลนอาหารกลางวัน และทุพโภชนาการของนักเรียน และได้เพิ่มวงเงินขึ้นเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน จากเหตุผลดังกล่าว จะเห็นได้ว่า การจัดโครงการอาหารกลางวันมีความสำคัญ ต่อการเจริญเติบโตของร่างกาย และสติปัญญาอย่างยิ่ง ประเทศไทยเป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์ แต่เด็กไทยยังขาดสารอาหาร และเป็นโรคขาดสารอาหารอยู่จำนวนมาก โดยสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ สามารถจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน ได้ทุกโรงเรียน เพื่อแก้ปัญหานักเรียนขาดแคลนอาหารกลางวันได้รับประทานอาหารกลางวันในโรงเรียน

ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2535 เพื่อเป็นการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษาครบ 5 รอบ(กระทรวงศึกษาธิการ. 2535 : 2)

โรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม เป็นหน่วยงานทางการศึกษาที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย ปัญหาของนักเรียนในโรงเรียนคือนักเรียนส่วนใหญ่ไม่มีอาหารกลางวันรับประทาน นักเรียนที่มีอาหารกลางวันรับประทานได้รับอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการไม่ครบถ้วน (โรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม. 2518 : 12) โรงเรียน และคณะครูมองเห็นความสำคัญของการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับนักเรียน ทางโรงเรียนได้เริ่มดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนตั้งแต่เมื่อปีการศึกษา 2518 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งระดมทุนด้วยการบริจาค จากผู้มีจิตศรัทธาเพื่อโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน ในการปฏิบัติงานโครงการอาหารกลางวันจึงได้พบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับบุคลากรยังขาดความเข้าใจ ว่าจะต้องปฏิบัติงานอย่างไร หัวหน้าโครงการอาหารกลางวันยังขาดประสบการณ์ เนื่องจากบุคลากรที่ปฏิบัติงานโครงการอาหารกลางวันมีการโยกย้ายบ่อยครั้ง บุคลากรที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานทดแทน มีคุณวุฒิไม่ตรงกับสายงาน จะปฏิบัติงานตามความเคยชินตามที่เคยปฏิบัติมา ขาดการสำรวจข้อมูลของนักเรียน ข้อมูลบุคลากร งบประมาณตลอดจนอาคารสถานที่ เพื่อนำมาวางแผนในการจัดโครงการอาหารกลางวัน นอกจากนี้โรงเรียนยังขาดแนวทางการปฏิบัติเป็นขั้นตอน เช่น การกำหนดโครงการอาหารกลางวัน การแต่งตั้งคณะกรรมการการดำเนินงาน การกำหนดปฏิทินโครงการอาหารกลางวัน การจัดทำตารางอาหารที่เหมาะสม การจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์เกี่ยวกับอาหารกลางวัน การบูรณาการการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับโครงการอาหารกลางวัน ส่วนการดำเนินงานตามแผนและการประเมินผล ทางโรงเรียนยังมิได้มอบหมายให้มีผู้รับผิดชอบควบคุม กำกับ ติดตาม นิเทศ และการประเมินผลโครงการอาหารกลางวัน ที่ถูกต้อง ชัดเจน รวมทั้งการรายงานผลการปฏิบัติงานให้ผู้บังคับบัญชารับทราบ

ผู้ศึกษาจึงได้จัดทำคู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนเพื่อให้ได้แนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง ชัดเจน สอดคล้องกับการปฏิบัติหน้าที่ ได้สะดวกขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนมีความเจริญก้าวหน้า และเกิดประโยชน์สูงสุดกับนักเรียน

วัตถุประสงค์

เพื่อจัดทำคู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม

ขอบเขตของการศึกษา

ในการจัดทำคู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม อำเภอบางน้ำเปรี้ยว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ได้กำหนดขอบเขต โดยได้ยึดระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยแนวดำเนินการโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานโครงการอาหารกลางวัน กระทรวงศึกษาธิการ 2544 : 1 – 14) ซึ่งได้กำหนดแนวการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน ประกอบด้วย การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการ การวางแผน การดำเนินงานตามแผน และการประเมินผล

ความสำคัญของการจัดทำคู่มือ

การจัดทำคู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคมเล่มนี้ จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา ผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน และผู้ที่เกี่ยวข้อง ในการบริหารงานโครงการอาหารกลางวัน โดยมีแนวทางการปฏิบัติงานที่มีความถูกต้อง ชัดเจน สามารถแก้ปัญหา และช่วยให้การดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน เป็นไปด้วยดี มีประสิทธิภาพ

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. คู่มือ หมายถึง หนังสือหรือเอกสารที่ใช้เป็นแนวปฏิบัติงานเพื่อให้ผู้ใช้สามารถดำเนินงานในเรื่องนั้น ด้วยตนเอง ได้อย่างถูกต้อง

2. โครงการอาหารกลางวัน หมายถึง การจัดอาหารกลางวันให้นักเรียนได้รับประทานอย่างเพียงพอ และมีคุณค่าทางโภชนาการ เพื่อส่งเสริมสุขภาพให้แข็งแรง และช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนให้ได้รับประทานอาหารทุกคน

3. การบริหารงานโครงการอาหารกลางวัน หมายถึง การดำเนินงานศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการ การวางแผน การดำเนินงานตามแผน และการประเมินผล เพื่อให้นักเรียนได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่า ถูกหลักโภชนาการ มีสาระสำคัญดังนี้

3.1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการ หมายถึง การศึกษาสภาพปัญหาที่เป็นจริงอยู่ในปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร กำหนดประเด็นปัญหา วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา และความต้องการที่แท้จริงของผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันต่อไป

3.2 การวางแผน หมายถึง การกำหนดขั้นตอนของการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มแต่งตั้งคณะกรรมการฝ่ายต่างๆ การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบ ขั้นตอนการปฏิบัติงาน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนการจัดทำโครงการ และการประชุมผู้ปกครอง

3.3 การดำเนินงานตามแผน หมายถึง การชี้แจงให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจในเรื่องการจัดโครงการอาหารกลางวัน ตลอดจนการกำกับ การควบคุม การติดตาม การนิเทศ และการประเมินผลในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติงาน

3.4 การประเมินผล หมายถึง การเก็บข้อมูลที่ได้จากการดำเนินงาน นำมาวิเคราะห์ สรุปผล และรายงานผลการดำเนินงานในทุกๆด้าน เพื่อนำผลที่ประเมินไปปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. โรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม หมายถึง โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 โดยเปิดสอนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย

5. ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการโรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1

6. คณะกรรมการบริหารงานโครงการอาหารกลางวัน หมายถึง คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งจากผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นผู้ดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน มีจำนวน 9 คน ประกอบด้วย

1. ผู้อำนวยการโรงเรียน	ประธานกรรมการ
2. รองผู้อำนวยการโรงเรียน	รองประธานกรรมการ
3. หัวหน้าฝ่ายกิจกรรมนักเรียน	กรรมการ
4. หัวหน้าฝ่ายแผนงาน	กรรมการ
5. หัวหน้าฝ่ายวิชาการ	กรรมการ
6. หัวหน้ากิจกรรมสหกรณ์	กรรมการ
7. หัวหน้าฝ่ายอาคารสถานที่	กรรมการ
8. หัวหน้าการเงินและพัสดุ	กรรมการ
9. หัวหน้าโครงการอาหารกลางวัน	กรรมการและเลขานุการ

7. คณะกรรมการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน หมายถึง คณะกรรมการซึ่งได้รับการแต่งตั้งจากผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นผู้ปฏิบัติงานในหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องกับงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน ทุกวันที่เปิดทำการ จำนวน 11 คน ประกอบไปด้วย

1.	หัวหน้าโครงการอาหารกลางวัน	ประธานกรรมการ
2.	เจ้าหน้าที่ฝ่ายกิจกรรมนักเรียน	กรรมการ
3.	เจ้าหน้าที่ฝ่ายแผน	กรรมการ
4.	เจ้าหน้าที่สหกรณ์	กรรมการ
5.	เจ้าหน้าที่พัสดุ	กรรมการ
6.	ครูเวรในแต่ละวันวันละ 1 คน	กรรมการ
7.	เจ้าหน้าที่การเงิน	กรรมการ

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการจัดทำคู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม ซึ่งเป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าหลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน ซึ่งมีหัวข้อสำคัญดังนี้

1. **โรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม**
   1.1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป
   1.2 การจัดโครงการอาหารกลางวัน
2. **การดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน**
   2.1 ความหมายของการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน
   2.2 ความมุ่งหมายของการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน
   2.3 ประโยชน์ของการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน
   2.4 หลักของการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน
   2.5 รูปแบบของการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน
3. **การบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน**
   3.1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ
   3.2 การวางแผน
   3.3 การดำเนินงานตามแผน
   3.4 การประเมินผล
4. **คู่มือ**
   4.1 ความหมายของคู่มือ
   4.2 ประเภทของคู่มือ
   4.3 องค์ประกอบของคู่มือ
   4.4 ลักษณะคู่มือที่ดี
   4.5 แนวทางการพัฒนาคู่มือ
5. **งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง**
   5.1 งานวิจัยในต่างประเทศ
   5.2 งานวิจัยในประเทศ

1. โรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม

1.1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป

โรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม เป็นโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ตั้งอยู่เลขที่ 18/12 หมู่ 1 ตำบลดอนฉิมพลี อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา โรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม (2518 : 1 – 3) ได้บันทึกประวัติความเป็นมาของโรงเรียนไว้ดังนี้ โรงเรียนก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน 2518 โดยตระกูล “เอื้อสุนทรวัฒนา” เป็นผู้บริจาคที่ดินให้ 20 ไร่ และได้ซื้อเพิ่มเติมอีก 15 ไร่ โดยได้รับบริจาค จากประชาชนในพื้นที่เป็นเงิน 120,000 บาท (หนึ่งแสนสองหมื่นบาทถ้วน) รวมพื้นที่ของโรงเรียนทั้งหมด 35 ไร่ และนายไพฑูรย์ สุริยะมงคล ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 1 ตำบลดอนฉิมพลี ในขณะนั้น เป็นผู้ดำเนินการร้องขอจัดตั้งโรงเรียน และได้เปิดทำการสอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 1 ห้อง มีนักเรียนจำนวน 45 คน เมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม 2518 โดยมีนายอนุศักดิ์ ศึกษ์สมรรถ อาจารย์ใหญ่โรงเรียนบางน้ำเปรี้ยววิทยา ทำหน้าที่รักษาการในตำแหน่งครูใหญ่ และมีครูจากโรงเรียนตลาดคลอง 16 (เอื้อสุนทรวัฒนาอุทิศ) มาช่วยสอนเป็นบางวิชา การเปิดสอนในช่วงแรกระหว่างปี 2518 – 2520 ใช้โรงมหรสพหลังตลาด 16 เป็นสถานที่เรียน

ในปี พ.ศ. 2522 ได้ย้ายโรงเรียนจากตลาดคลอง 16 มาอยู่ที่โรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม ปัจจุบัน มีอาคารเรียนหลังแรก ได้รับจัดสรรงบประมาณก่อสร้างในปี พ.ศ. 2520 สร้างเสร็จในปี พ.ศ.2521 แบบ 106 ท. จำนวน 8 ห้องเรียน และในปี พ.ศ. 2521 ได้รับจัดสรรงบประมาณก่อสร้างอาคารเรียน แบบชั่วคราวอีก 1 หลัง จำนวน 8 ห้องเรียน ใช้เรียนในปี พ.ศ. 2526

ในปี พ.ศ. 2527 โรงเรียนได้รับคัดเลือกเข้าโครงการมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท (มพช.) 2 รุ่น 3 ได้รับงบประมาณก่อสร้างต่อเติมอาคารเรียน 216 ค อีกจำนวน 8 ห้องเรียน อาคารโรงฝึกงาน 1 หลัง จำนวน 3 หน่วย คือโรงฝึกงานอุตสาหกรรม โรงฝึกงานคหกรรม โรงฝึกงานเกษตรกรรม พร้อมกับการปรับปรุงอื่น ๆ เช่น ไฟฟ้า ประปา บ่อน้ำ ทางเท้า ครุภัณฑ์ประจำห้องเรียนต่าง ๆ ทำให้สภาพโดยทั่วไป ของอาคารเรียน อุปกรณ์การศึกษา มีความพร้อมขึ้นเป็นจำนวนมาก

ในปีการศึกษา 2532 โรงเรียนได้รับการอนุมัติจากกรมสามัญ ให้เปิดเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 1 ห้องเรียน และในปีการศึกษาปัจจุบัน โรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคมเปิดทำการสอนตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีนักเรียนชาย จำนวน 206 คน นักเรียนหญิง จำนวน 330 คน รวมนักเรียนทั้งหมด 536 คน และชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย นักเรียนชาย จำนวน 98 คน นักเรียนหญิง จำนวน 107 คน รวมทั้งหมด 205 คน และมีจำนวนข้าราชการครู 29 ตำแหน่ง ครูอัตราจ้าง 3 ตำแหน่ง นักการภารโรง 2 ตำแหน่ง

เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย 1 ตำแหน่ง พนักงานขับรถ 1 ตำแหน่ง วิทยากรท้องถิ่น 2 ตำแหน่ง และผู้จัดโภชนาการ 3 ตำแหน่ง

1.2 การจัดโครงการอาหารกลางวัน

โรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม ได้ดำเนินการจัดโครงการอาหารกลางวัน ตั้งแต่มีการเรียนการสอนในปีการศึกษา 2518 เรื่อยมา โดยเริ่มแรกได้ระดมทุนดำเนินการ โดยการรับบริจาคจากผู้ปกครองนักเรียน และคณะครู จัดให้นักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวันทุกคน โดยทางโรงเรียนมอบหมายให้ครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน เป็นผู้ดำเนินงานทุกขั้นตอน ในการดำเนินงานดังกล่าว ผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันยังไม่เข้าใจ เรื่องขั้นตอนการจัดโครงการอาหารกลางวัน การปฏิบัติงานเป็นไปตามความเคยชิน ขาดแนวทางการปฏิบัติงาน ที่ชัดเจน ทำให้การปฏิบัติงานโครงการอาหารกลางวัน ไม่มีระบบ และไม่เป็นไปตามหลักการ แนวคิดในการจัดโครงการอาหารกลางวัน ผู้บริหารโรงเรียนเห็นความสำคัญ ของการจัดโครงการอาหารกลางวันให้มีประสิทธิภาพ จึงมีความประสงค์ที่จะดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน ให้เป็นไปตามระเบียบ และแนวปฏิบัติที่มีความถูกต้องตามระเบียบของทางราชการ ผู้ศึกษาเป็นผู้หนึ่งที่ปฏิบัติงานโครงการอาหารกลางวัน มีความต้องการที่จะปรับปรุง พัฒนาการจัดโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จากการศึกษาแนวการดำเนินทางการจัดโครงการอาหารกลางวัน ตลอดจนการบริหารงานโครงการอาหารกลางวัน สามารถสรุปแนวคิดได้ว่า การจัดทำคู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวัน จะสามารถแก้ปัญหาและช่วยให้การดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม ให้เป็นไปด้วยดี มีประสิทธิภาพได้

2. หลักการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

2.1 ความหมายการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

ได้มีผู้ให้ความหมาย การจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน ไว้หลายคนด้วยกันดังนี้

บุษรา ประดิษฐ์นุช (2538 : 14) ได้กล่าวว่า โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน หมายถึง บริการที่โรงเรียนจัดอาหารกลางวันให้นักเรียนในโรงเรียนได้รับประทาน โดยมีรูปแบบการบริการในลักษณะต่าง ๆ มีความเหมาะสมกับความต้องการของนักเรียนและผู้ปกครอง รวมทั้งสภาพของโรงเรียน และท้องถิ่น อาหารที่จัดต้องมีคุณค่าทางโภชนาการมีปริมาณเพียงพอ และมีราคาย่อมเยา เพื่อส่งเสริมภาวะโภชนาการที่ดี การเลือกอาหารที่ถูกต้องตามกำลังเงิน

และเศรษฐกิจ ทั้งยังส่งเสริมการพัฒนาทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และสุขนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหาร

วิลาวัณย์ เพ็งพานิช (2539 : 13) ได้กล่าวว่า การจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน หมายถึง การที่โรงเรียนจัดอาหารกลางวันให้กับนักเรียนในรูปของการให้บริการในลักษณะใดลักษณะหนึ่งที่เหมาะสมกับอัตภาพของนักเรียนโรงเรียน และท้องถิ่น

ดิลก พัฒน์วิชัยโชติ และคนอื่น ๆ (2540 : 503) ได้เสนอไว้ว่า โครงการอาหารกลางวัน หมายถึง การจัดอาหารกลางวันให้นักเรียน เพื่อส่งเสริมสุขภาพให้แข็งแรง ช่วยเหลือเด็กที่ขาดแคลนให้ได้รับประทานอาหาร โดยไม่จำเป็นต้องจ่ายเงิน และมีคุณค่าทางโภชนาการ และมุ่งให้นักเรียนเกิดประสบการณ์เรียนรู้ในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับโภชนาการ

จักรพงศ์ บุญเลิศ (2541 : 10) ได้กล่าวว่า การจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน หมายถึง โครงการที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อส่งเสริมการจัดอาหารให้นักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวันที่โรงเรียน เพื่อส่งเสริมภาวะโภชนาการที่ดี มีการเลือกอาหารที่ถูกต้อง ตามกำลังเงินและเศรษฐกิจ ทั้งยังส่งเสริมการพัฒนาการทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และสุขนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหาร

ศตรัฐ พลมณี (2541 : 9) ได้ให้ความหมายไว้ในทำนองเดียวกันว่าโครงการอาหารกลางวัน หมายถึง โครงการที่โรงเรียนประถมศึกษาจัดบริการให้นักเรียน ได้รับประทานอาหารมื้อกลางวัน

อนุรักษ์ บุญจันทร์ (2543 : 11) ได้ให้ความหมายของโครงการอาหารกลางวัน ไว้ว่า หมายถึง การจัดโครงการอาหารกลางวันเพื่อส่งเสริมโภชนาการให้แก่นักเรียน ได้รับประทานอาหารที่สะอาด มีคุณค่าเหมาะสมกับความต้องการ เป็นการช่วยเหลือนักเรียนยากจน ให้มีอาหารกลางวันรับประทาน

จากความหมาย ที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า โครงการอาหารกลางวัน หมายถึง การจัดอาหารกลางวันให้นักเรียน ได้รับประทานอย่างเพียงพอ และมีคุณค่าทางโภชนาการ และส่งเสริมพัฒนาทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และสุขนิสัยที่ดี

2.2 ความมุ่งหมายของการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

ได้มีนักวิชาการ นักการศึกษา กล่าวถึง ความมุ่งหมายของการจัดโครงการอาหารกลางวันไว้ดังนี้

คุณศักดิ์ ยอดจันทร์ (2536 : 14) ได้กล่าวถึง ความมุ่งหมายในการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนไว้ว่า เพื่อให้นักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวัน ที่ถูกหลักโภชนาการซึ่งเป็นการเสริมสร้างความสมบูรณ์ให้กับร่างกาย ลดภาวะทุพโภชนาการให้กับเด็กวัยเรียน อันส่งผลการเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ในด้านวิชาการทางด้านโภชนาการเพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อีกด้วย

สนั่น มีสัตย์ธรรม (2537 : 507 - 588) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 โดยบูรณาการกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ซึ่งมีกลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพเป็นแกนกลาง
2. เพื่อให้นักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวันที่มีคุณค่าและปริมาณเพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย
3. เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลนอาหารกลางวัน
4. เพื่อสร้างสุขนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหารให้กับนักเรียน
5. เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับโภชนาการการศึกษาแก่ชุมชน และนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมโครงการอาหารกลางวัน

ดาวรุ่ง คีรีแลง (2541 : 13) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายของโครงการอาหารกลางวันไว้ว่า เพื่อยกระดับโภชนาการของนักเรียน นักเรียนมีสุขภาพสมบูรณ์ แข็งแรง รู้จักอนามัยในการรับประทานอาหาร มีนิสัยที่ดีในการบริโภคและช่วยเหลือนักเรียนที่ยากจน ให้มีอาหารกลางวันรับประทาน

อนุรักษ์ บุญจันทร์ (2543 : 15) ได้กล่าวถึงความมุ่งหมายในการจัดโครงการอาหารกลางวันไว้ว่า เพื่อให้เด็กได้มีการพัฒนาด้านร่างกาย สมอง จิตใจ อารมณ์ และสังคมอย่างครบถ้วน ช่วยให้นักเรียนได้รับประทานอาหารที่ถูกต้องมีคุณค่าต่อร่างกาย อันจะช่วยมีสุขภาพดี ลดภาวะทุพโภชนาการให้แก่เด็กในวัยเรียน และเพื่อสงเคราะห์นักเรียนที่ขาดแคลนอาหารกลางวันในโรงเรียน

สำนักงานโครงการอาหารกลางวัน กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 3) ได้กล่าวถึง

ความมุ่งหมายของโครงการอาหารกลางวันไว้ว่า เพื่อให้นักเรียนระดับก่อนประถมศึกษาและระดับประถมศึกษา มีอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการได้รับประทานอาหารทุกวัน ตลอดปีการศึกษาอย่างเพียงพอ ต่อความต้องการของร่างกาย

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า ความมุ่งหมายของการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน เป็นการช่วยให้นักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการ ช่วยเหลือนักเรียนที่ยากจนขาดแคลน ให้มีร่างกายกายที่แข็งแรงสมบูรณ์ พร้อมที่จะเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ และมีนิสัยในการรับประทานอาหาร สร้างเสริมประสบการณ์ด้านโภชนาการ และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

2.3 ประโยชน์ของการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

รัฐบาลได้มองเห็นประโยชน์ของการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนโดยมีมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2542 กำหนดให้โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาล และมีนักวิชาการได้กล่าวไว้ถึงประโยชน์ของโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนดังนี้

สุชาดา ขำหรุ่น (2538 : 39) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของอาหารกลางวันไว้ว่า โครงการอาหารกลางวันเป็นประโยชน์โดยตรงแก่นักเรียน มีผลต่อผู้ปกครองในเรื่องของการลดค่าใช้จ่ายการครองชีพ ได้อีกทางหนึ่ง อีกประเด็นหนึ่งโรงเรียนเป็นศูนย์กลางด้านการประกอบอาหารมุ่งผลทางโภชนาการที่ดีให้กับชุมชน และยังเป็นการช่วยเหลือสังคมและประเทศชาติทั้งทางตรงและทางอ้อม เมื่อนักเรียนรับประทานอาหาร ที่มีคุณค่าทางโภชนาการครบถ้วน เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่แข็งแกร่งสมบูรณ์แข็งแรง สติปัญญาดี ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เศรษฐกิจของครอบครัว และประเทศชาติดีขึ้นด้วย

วิลาวัณย์ เพ็งพานิช (2539 : 19) ได้กล่าวไว้ว่าโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนมีประโยชน์ดังนี้

1. เป็นการช่วยเหลือนักเรียนในด้านการประหยัด เนื่องจากโรงเรียนทำอาหารจำหน่ายโดยไม่หวังผลกำไร เป็นการประหยัดค่าใช้จ่ายของผู้ปกครอง

2. ช่วยให้นักเรียนรับประทานอาหารที่ถูกสัดส่วนและเพียงพอ หรือได้สารอาหารต่าง ๆ 1 ใน 3 ของความต้องการของเด็กในหนึ่งวัน

3. ทำให้เกิดประโยชน์ด้านการศึกษา เช่นนักเรียนมีความรู้ด้านโภชนาการจากประสบการณ์จริง

4. การจัดเลี้ยงอาหารกลางวันจะเป็นโอกาสอันดีที่จะดำเนินการสอนวิชาอนามัยด้านการปฏิบัติ เช่น การรักษาความสะอาด การล้างภาชนะ การกำจัดเศษอาหารและสิ่งปฏิกูล ทั้งยังเปิดโอกาสฝึกหัด ให้นักเรียนมีสุขนิสัยที่ดี เช่น ล้างมือก่อนรับประทานอาหาร เป็นต้น

5. ให้นักเรียนมีความรู้ด้านสังคม เช่น การฝึกให้รู้จักมารยาทในการนั่งรับประทานอาหาร และรู้จักสังสรรค์

6. เป็นการส่งเสริมให้รักการเกษตร

7. เป็นประโยชน์ในด้านความเป็นประชาธิปไตย เช่น การเข้าแถวรอรับอาหารตามลำดับก่อนหลัง

8. ช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการทางอารมณ์และสังคม

9. เพื่อช่วยให้เด็กได้นำความรู้ไปเผยแพร่แก่ทางบ้านและชุมชนต่อไป

กองโรงเรียน สำนักการศึกษา (2540 : 18) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของโครงการอาหารกลางวันไว้ว่า

1. นักเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานครจะได้รับประทานอาหารกลางวันที่มีคุณค่าตามหลักโภชนาการ และสุขาภิบาลอาหารอย่างทั่วถึง

2. สุขภาพอนามัย และการเจริญเติบโตของร่างกาย และสติปัญญาของนักเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร จะพัฒนาได้ตามมาตรฐานทางร่างกาย ของกระทรวงสาธารณสุข

3. นักเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร จะเกิดอุปนิสัยในการรับประทานอาหารที่ถูกหลักอนามัย รู้จักเลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ ต่อร่างกายพร้อมทั้งมารยาทในการรับประทานอาหารที่ถูกต้อง

4. นักเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร จะมีการพัฒนาที่ดีทุกด้าน เติบโตขึ้นเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณค่าของประเทศ

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ดาวรุ่ง คีรีแลง (2541 : 25) ได้สรุปประโยชน์ของการจัดโครงการอาหารกลางวันว่าอาหารกลางวัน มีประโยชน์ต่อนักเรียนมากในการที่นักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวัน ที่มีความเพียงพอต่อความต้องการของร่างกาย ได้รับการพัฒนาความรู้ด้านโภชนาการ พัฒนาด้านอารมณ์ สังคม สติปัญญา อันเกิดผลดีต่อนักเรียน

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ประโยชน์ของการจัดโครงการอาหารกลางวันมีดังนี้

1. ช่วยนักเรียนประหยัดค่าใช้จ่าย เพราะโรงเรียนได้จัดทำอาหารกลางวันจำหน่ายให้นักเรียนในราคาถูก และถูกหลักโภชนาการ .

2. เป็นการสอนให้นักเรียนรู้ถึงการปฏิบัติตนในการรับประทานอาหาร เช่น การรักษาความสะอาด การปฏิบัติตนตามสุขบัญญัติ ฝึกมารยาทในการรับประทานอาหาร

3. ส่งเสริมให้นักเรียนมีแนวความคิดในการแสวงหาวัตถุดิบมาสนับสนุนโครงการอาหารกลางวัน เช่น โครงการเกษตรเพื่อโครงการอาหารกลางวัน เป็นต้น

4. สร้างวินัยให้กับนักเรียนในการเข้าแถวรับอาหาร เพื่อสร้างความเป็นประชาธิปไตยให้กับนักเรียน

2.4 หลักการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

ได้มีหน่วยงานทางการศึกษา นักวิจัย และนักการศึกษา ได้ให้แนวคิดในเรื่องของหลักการจัดโครงการอาหารกลางวันไว้ดังนี้

ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์ (2534 : 98 – 99) ได้เสนอแนะ หลักการจัดโครงการอาหารกลางวันไว้ดังนี้

1. หลักถูกต้องตามหลักวิชาอาหารและโภชนาการ
2. หลักความต้องการของนักเรียน
3. หลักความสะอาด
4. หลักไม่มุ่งกำไร
5. หลักควบคุมตรวจสอบ
6. หลักความแตกต่าง
7. หลักประเมินผล

สุชาดา ขำหรุ่น (2538 : 24) ได้กล่าวถึงหลักการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนไว้ดังนี้ โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนเป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่ง ของโครงการสุขภาพในโรงเรียนที่ทำให้นักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวันตามหลักโภชนาการ โดยให้นักเรียนทุกคนได้ฝึกปฏิบัติจริง มีส่วนร่วมในการดำเนินการ

รัชฎาภา อมาตยกุล (2539 : 15) กล่าวถึงหลักการจัดโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ไว้ว่า

1. กินถูก กำหนดราคาอาหารให้เหมาะสม มีคุณค่า ราคาถูก
2. กินอิ่ม กำหนดปริมาณอาหาร ให้เหมาะสมกับการเจริญเติบโต
3. กินดี กำหนดคุณค่าอาหารตามหลักโภชนาการ ครบถ้วนที่มีตามฤดูกาล
4. กินมีวินัย กำหนดให้มีการอบรมมารยาทในการรับประทานอาหาร ตามวัฒนธรรมประเพณี ฝึกการช่วยตนเอง และรักษาความสะอาด

ในทำนองเดียวกัน ดิลก พัฒน์วิชัยโชติ และคนอื่น ๆ (2540 : 504) ได้กล่าวถึงหลักการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนไว้ดังนี้

1. มุ่งผลประโยชน์ที่เกิดประโยชน์กับตัวเด็กอย่างแท้จริง มุ่งสงเคราะห์เด็กยากจนและเด็กทั่ว ๆ ไปให้ได้รับประทานอาหารที่ดี ราคาถูก ที่นักเรียนทุกคนสามารถหาซื้อรับประทานได้ เงินที่ได้จากการขายอาหารมีกำลังเล็กน้อยนำไปปรับปรุงอาหารกลางวันให้ดีขึ้น หรือเอาไปใช้สำหรับค่าอุปกรณ์เครื่องใช้ที่สึกหรอ

2. มุ่งคุณค่าที่โภชนาการ การจัดอาหารที่ถูกต้องตามหลักโภชนาการนั้นควรจะต้องจัดให้ครบ 5 หมู่ ผู้จัดรายการอาหารควรจะต้องพิจารณาถึงสภาพความเป็นอยู่ของนักเรียนในท้องถิ่นของตน ว่าเด็กท้องถิ่นนั้น ๆ ขาดสารอาหารประเภทใดมาก ครูก็ต้องจัดอาหารประเภทที่เขาขาด ไปทดแทนมากยิ่งขึ้น

3. มุ่งให้เกิดประโยชน์ต่อการศึกษา ให้นักเรียนได้ศึกษาด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับการจดรายการอาหาร การเลือกซื้ออาหาร การปรุงอาหาร การอนามัย การปฏิบัติตนเกี่ยวกับการรับประทานอาหาร

ปรียา เกตุทัต และคนอื่นๆ (2542 : 88) ได้กล่าวถึงหลักการจัดอาหารสำหรับเด็กวัยเรียนไว้ว่า

1. จัดโดยถืออาหาร 5 หมู่มีรายละเอียดดังนี้

หมู่ที่ 1 -เนื้อสัตว์ และเครื่องในสัตว์ควรได้รับวันละ	¾	ถ้ว
- ไข่ ควรได้รับวันละ	1 – 2	ฟอง
- น้ำนม หรือเครื่องดื่มผสมนมควรได้รับวันละ	3 – 4	ถ้วย
หมู่ที่ 2 - ข้าวควรได้รับวันละ	3 – 5	ถ้วย
หมู่ที่ 3 - ผักใบเขียว และผักอื่นๆ ควรได้รับวันละ	¾ - 1	ถ้วย
หมู่ที่ 4 - ผลไม้ควรได้รับมื้อละ	1 ผล หรือ 1 จาน	
หมู่ที่ 5 - ไขมันหรือน้ำมันควรได้รับวันละ	2 – 3	ช้อน

2. ไม่เป็นอาหารรสจัด เช่น เค็มจัด เผ็ดจัด หรือเปรี้ยวจัด

3. อาหารที่มีลักษณะสีสันน่ากิ

4. อาหารทะเลควรรับประทานสัปดาห์ละ 1 – 2 ครั้ง เพื่อป้องกันโรคคอพอก เพราะมีเกลือไอโอดีน

5. ผักและผลไม้รับประทานให้เพียงพอทุกมื้อตามฤดูกาล

6. ไข่ไก่หรือไข่เป็ดควรรับประทานไข่สุก ย่อยง่าย

7. รับประทานเครื่องในสัตว์อย่างน้อยสัปดาห์ละ 1 – 2 ครั้ง

ซึ่งสอดคล้องกับตาราง 1 แสดงส่วนประกอบของอาหาร และค่าพลังงานในอาหารบางชนิดต่อมวล 100 กรัม ดังนี้

ตาราง 1 แสดงส่วนประกอบของอาหารและค่าพลังงานในอาหารบางชนิดต่อมวล 100 กรัม

	ค่าพลัง	โปร	ไข	คาร์	เส้น	แร่ธาตุ (mg)	วิตามิน

อาหาร	งาน (Kcal)	ตีน (g)	มัน	โบไฮเครต (g)	ใย (g)	แคลเซียม	ฟอสฟอรัส	เหล็ก	A (IC)	B_1 (mg)	B_2 (mg)	C
ประเภทแป้ง												
ก๋วยเตี๋ยว (สุก)	88	1.0	0	20.3	-	7	7	0.6	-	-	-	0
ข้าวเจ้า (สุก)	155	2.5	0.4	34.2	0.1	5	36	0.6	0	0.02	0.01	0
ข้าวเหนียวขาว	355	7.0	0.3	81.1	0	12	46	1.3	0	0.06	0.03	0
ประเภทเมล็ดและผลิตภัณฑ์												
ถั่วลิสง (ต้ม)	316	14.4	26.3	11.4	1.3	45	178	1.5	25	0.56	0.12	5
ถั่วเหลือง (สุก)	130	11.0	5.7	10.8	1.6	73	179	2.7	30	0.21	0.09	0
มะพร้าว (น้ำกะทิ)	259	4.6	28.2	1.7	0	11	132	1.4	0	0.05	0.02	1
ประเภทผัก												
ตำลึง	28	4.1	0.4	4.2	1.0	126	30	4.6	18,075	0.17	0.13	48
ผักคะน้า	35	3.0	0.4	6.8	1.2	230	56	2.0	-	0.10	0.13	93
ผักบุ้งไทย(ต้นแดง)	30	3.2	0.9	2.2	1.3	30	45	1.2	-	0.08	0.09	-
มะเขือเทศ (สุก)	20	1.2	0.3	4.2	0.7	7	30	0.6	842	0.06	0.04	23
ประเภทผลไม้												
กล้วยน้ำหว้า(สุก)	100	1.2	0.3	26.1	0.6	12	32	0.8	375	0.03	0.04	14
แตงโม	21	0.6	0.2	4.9	0.2	8	10	0.2	233	0.03	0.03	6
ฝรั่ง	51	0.9	0.1	11.6	6.0	13	25	0.5	89	0.06	0.13	160
มะละกอ (สุก)	45	0.5	0.1	11.8	0.5	24	22	0.7	1,183	0.03	0.05	73
มะม่วง (สุก)	62	0.6	0.3	15.9	0.5	10	15	0.3	3,133	0.06	0.05	36
ส้มเขียวหวาน	44	0.6	0.2	9.9	0.2	31	18	0.8	4,000	0.04	0.05	18
ประเภทเนื้อสัตว์												
เนื้อ ไก่	3.2	18.0	25.0	0	0	14	200	1.5	809	0.08	0.16	-
เนื้อหมู (ไม่มีมัน)	376	14.1	35.0	0	0	8	151	2.1	-	0.69	0.16	-
ไข่ไก่	163	12.9	11.5	0.8	0	61	222	3.2	1,950	0.10	0.40	0
นมถั่วเหลือง	37	2.8	1.5	3.6	0.1	18	36	1.2	50	0.05	0.02	0
นมวัว	62	3.4	3.2	4.9	0	118	99	0.1	141	0.04	0.16	1

ที่มา : กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข (2542 : 20

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า รูปแบบการจัดอาหารกลางวันให้นักเรียนนั้นมีหลายรูปแบบ โรงเรียนแต่ละโรงเรียน ต้องเลือกรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง หรือหลายรูปแบบมาดำเนินงาน

ให้เหมาะสมกับสภาพโรงเรียนของตน และสามารถดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้นักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวันอย่างเพียงพอ และมีคุณค่าทางโภชนาการ

3. การบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

ได้มีนักวิชาการให้ความหมาย ของการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันไว้ดังนี้

ชัยฤกษ์ วราวิทยา (2536 : 11) ได้ให้ความหมายการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันไว้ว่า หมายถึง การบวนการบริหารที่เป็นขั้นตอน แต่ละขั้นตอน ต้องมีความสัมพันธ์สนับสนุน ซึ่งกันและกัน เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุผล สำเร็จตามเป้าหมาย นักเรียนได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่า ตามหลักโภชนาการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 24) ได้ให้ความหมายการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันว่า หมายถึง การวางแผนส่งเสริมโครงการจัดอาหารกลางวัน ให้นักเรียนได้รับประทานอาหารกลางวัน ที่มีคุณค่าทางโภชนาการ ที่ดีให้นักเรียน

ดาวรุ่ง คีรีแลง (2541 : 1) ได้ให้ความหมายการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันไว้ว่า หมายถึง การวางแผนเพื่อบริการด้านอาหาร มุ่งให้นักเรียนขาดแคลนได้มีอาหารกลางวันรับประทาน ที่ถูกหลักโภชนาการ

ณรงค์ เจริญผล (2543 : 12) ได้กล่าวถึงความหมายของการบริหารโครงการอาหารกลางวันไว้ว่า หมายถึง การวางแผน เพื่อมีอาหารกลางวันเพื่อรับประทานที่โรงเรียน ส่งเสริมภาวะโภชนาการ มุ่งประโยชน์ทางด้านการศึกษา ช่วยเหลือนักเรียนขาดแคลน สร้างความเข้าใจกับผู้เกี่ยวข้อง จัดหางบประมาณ สื่อการเรียนการสอน มาสนับสนุน จะช่วยให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยเหลือนักเรียนที่ขาดแคลน มีการสร้างความเข้าใจกับผู้ที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 : 1-14) ได้กำหนดย้ำไว้ว่า การบริหารงานโครงการอาหารกลางวัน ที่มีประสิทธิภาพ ต้องดำเนินการให้ครบขั้นตอน ซึ่งประกอบด้วยการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการ การวางแผน การดำเนินงานตามแผน และการประเมินผล

จากการกล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า การบริหารงานโครงการอาหารกลางวัน หมายถึง การดำเนินงานศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการ การวางแผน การดำเนินงานตามแผน และการประเมินผลโครงการ เพื่อให้นักเรียนได้รับประทานอาหารที่มีคุณค่าถูกหลักโภชนาการ

3.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ

ได้มีนักวิชาการ นักการศึกษา ได้เสนอแนวคิดของการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการไว้ดังนี้

คุณศักดิ์ ยอดจันทร์ (2536 : 21) กล่าวว่าขั้นตอนในการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ คือสภาพที่ต้องการในอนาคต ที่มีที่ท่าว่าไม่ตรงกับสภาพที่ให้เป็นไป หรือมีขึ้น ดังนั้น เป็นกระบวนการแรก ในการดำเนินงานบริหารภายในโรงเรียน เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร อะไรคือปัญหา และความต้องการ เพราะผลของการศึกษาขั้นนี้ จะได้ข้อมูลที่แสดงถึงเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ต้องดำเนินการของโรงเรียนต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 11-14) ได้ให้ความหมายไว้ในเอกสารโครงการอบรมผู้บริหารสถานศึกษาไว้ว่า สภาพปัจจุบัน หมายถึง สภาพความเป็นจริงที่กำลังเป็นอยู่ หรือผลการดำเนินงานอยู่ในขณะนั้น สภาพปัญหา หมายถึง การดำเนินงานหรือผลผลิตที่หน่วยงานเป็นอยู่ ในปัจจุบันยังต่ำกว่าเกณฑ์ ที่ต้องการ หรือระดับมาตรฐานที่กำหนดสภาพปัญหารุนแรงมากน้อยขึ้นอยู่กับความแตกต่างกับเกณฑ์ความต้องการ และเป็นแนวคิด ที่สอดคล้อง กับสำนักงาน

ดิลก พัฒน์วิชัยโชติ และคนอื่นๆ (2540 : 505) ได้อธิบายไว้ว่าการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ คือข้อมูลที่แสดงถึงสภาพที่เป็นจริง ในปัจจุบันของการปฏิบัติงาน และสภาพที่โรงเรียนต้องการในอนาคต

สำหรับขั้นตอนในการศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 : 8) เสนอแนวดำเนินการดังนี้

1. แต่งตั้งคณะทำงาน ประกอบไปด้วยผู้บริหารโรงเรียน และผู้นิเทศจำนวนประมาณ 5-7 คน ทำหน้าที่ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการ

1.1 รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศในปีการศึกษาที่ผ่านมา และสภาพการกำกับติดตามผล และนิเทศให้ครบทั้ง 3 ลักษณะ คือ ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการ ด้านผลผลิต เพื่อให้มองเห็นสภาพปัจจุบัน ของงานแต่ละด้าน อย่างชัดเจน

1.2 ประมวล และกำหนดเกณฑ์ที่พึงประสงค์ หรือของงานแต่ละภารกิจ ให้ครบเพื่อสามารถกำหนดประเด็น ปัญหา หรือความต้องการ ได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน

2. เปรียบเทียบสภาพปัจจุบันกับเกณฑ์ ที่พึงประสงค์ หรือมาตรฐานของแต่ละภารกิจ เป็นขั้นตอน ที่วิเคราะห์ดัชนี ซึ่งเป็นเครื่องบ่งชี้ความรุนแรง ของปัญหาแต่ละด้าน ว่ามีมากน้อยเพียงใดสำหรับเป็นข้อมูลที่จะใช้ เพื่อกำหนดประเด็นปัญหา

3. กำหนดประเด็นปัญหาความต้องการ ควรประกอบไปด้วยเนื้อหา และรายละเอียด ซึ่งทำให้ผู้เกี่ยวข้องเกิดความเข้าใจ ถูกต้องชัดเจน สามารถแก้ปัญหาได้ตรงจุด ดังนั้นโครงสร้างของปัญหาควรมีองค์ประกอบที่สำคัญคือ เรื่องของปัญหา สภาพตัวบ่งชี้ และพื้นที่ที่เป็นปัญหา

4. จัดลำดับความสำคัญของปัญหา ควรพิจารณาตามเกณฑ์ ว่าเป็นปัญหาที่แท้จริง มีความจำเป็นเร่งด่วน ความรุนแรงของปัญหา และมีผลกระทบต่อเรื่องอื่น ๆ

5. วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา เป็นส่วนที่นำไปสู่วิธีการแก้ปัญหา ให้สอดคล้องกับสาเหตุที่แท้จริง

6. การกำหนดวิธีการแก้ปัญหา และกำหนดทางเลือก ควรใช้ตารางวิเคราะห์ เพื่อให้สามารถมองเห็นความสำคัญของส่วนต่าง ๆ ชัดเจน และเป็นเหตุเป็นผลซึ่งกัน และกัน ควรดำเนินงานภายใต้เงื่อนไข และปัจจัยที่หน่วยงานมีอยู่ เป็นวิธีการที่ประหยัด เป็นไปได้ และมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง เป็นสำคัญ

7. ประมวลทางเลือกที่ได้กระทำในขั้นที่ 6 โดยพิจารณาจากทางเลือกเป็นกลุ่มเพื่อสะดวกในการนำไปใช้ในการวางแผนต่อไป

ในการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน ผู้บริหารจำเป็นต้องรู้สภาพที่เป็นจริงของโรงเรียนในปัจจุบันก่อนว่า เป็นอย่างไร หรืออยู่จุดใด มีปัญหา หรือข้อจำกัดอะไรบ้าง มีความต้องการอย่างไร เพื่อจะได้ดำเนินการวางแผน แก้ไขได้ตรงจุด ซึ่งการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ จะต้องสำรวจสิ่งที่เกี่ยวข้องกับปัญหาต่างๆของโครงการอาหารกลางวัน ตรวจสอบข้อมูลที่เป็นปัญหาให้แน่ชัด แล้วนำมาจัดลำดับความสำคัญ

จากการกล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการ หมายถึง การศึกษาสภาพปัญหาที่เป็นจริงอยู่ ในปัจจุบันว่าเป็นอย่างไร กำหนดประเด็นปัญหา วิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา และความต้องการที่แท้จริง ของผู้ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันต่อไป

3.2 การวางแผน

เป็นที่ยอมรับว่า การปฏิบัติงานทุกอย่าง ถ้าจะให้ประสบความสำเร็จด้วยดี มีประสิทธิภาพ จะต้องมีการวางแผนอย่างรัดกุม มีความเป็นไปได้ในด้านความพร้อม ทรัพยากร

และการยอมรับของผู้ปฏิบัติงาน ผู้รับผลจากแผน ดังนั้นการวางแผนมีความสำคัญต่อการบริหารงานเป็นอย่างยิ่ง และได้มีผู้ให้ความหมาย ของการวางแผนไว้ดังนี้

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ (2543 : 3) ได้ให้ความหมายของการวางแผน หมายถึง เครื่องมือที่สำคัญ ของนักบริหารที่ช่วยให้การบริหาร เป็นระบบ การวางแผนที่ดีจะช่วยชี้ทางในการบริหาร ให้ดำเนินงานไปด้วยดี มีประสิทธิภาพ งานสำเร็จลุล่วงไปอย่างราบรื่น

ดิลก บุญเรืองรอด (2543 : 41) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การวางแผน หมายถึง ภารกิจในการบริหารงาน ที่มีทิศทางแน่นอน มีระบบที่มั่นคง และมีประสิทธิภาพ

อธิปัตย์ คลี่สุนทร และคนอื่น ๆ (2544 : 2) ได้ให้ความหมายการวางแผน ไว้ว่า หมายถึง การนำข้อมูล (สารสนเทศ) ในอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มมาคิดวิเคราะห์ เพื่อหาวิธีการที่ดี และเหมาะสมที่สุด เพื่อดำเนินการสำหรับอนาคต โดยการพิจารณาวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ทรัพยากร รวมทั้งปัญหาที่มี หรือที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

คุณศักดิ์ ยอดจันทร์ (2536 : 30) ได้กล่าวไว้ว่า การวางแผนบริหารโครงการอาหารกลางวันควรดำเนินงาน 3 ประการ คือการแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน โครงการอาหารกลางวัน การประชุมคณะกรรมการ เพื่อจัดทำโครงการอาหารกลางวัน และการประชุมผู้ปกครอง ครู นักเรียน และผู้เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน เพื่อให้การจัดโครงการอาหารกลางวันได้ผลตามความมุ่งหมาย เพื่อปฏิบัติตามนโยบาย ควบคุมดูแล ให้ข้อเสนอแนะ และสนับสนุนให้ความช่วยเหลืองาน ตามโครงการได้ดำเนินไปอย่างสม่ำเสมอ และมีประสิทธิภาพ จึงให้หัวหน้าสถานศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการโครงการอาหารกลางวันดังนี้

1.1 ผู้บริหารโรงเรียนเป็นประธานกรรมการ

1.2 ครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน

1.3 ครูผู้เกี่ยวข้อง เช่น ครูโภชนาการ สุขศึกษา พลศึกษา เป็นกรรมการ

1.4 ตัวแทนผู้ปกครอง

1.5 ครูทำหน้าที่การเงินของโรงเรียน

1.6 กรรมการศึกษาประมาณ 1 ใน 3

1.7 ผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ ในท้องถิ่นที่โรงเรียนเห็นสมควร

คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้งจะเป็นเจ้าหน้าที่ในการจัดทำโครงการอาหารกลางวัน และรับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน การประสานงาน การนิเทศติดตามผลภายใน และการรายงานผล ตลอดจนร่วมมือกับผู้บริหาร และคณะครูแก้ไขปัญหาต่างๆในการดำเนินงาน

การแต่งตั้งเป็นอำนาจของโรงเรียน

2. การประชุมคณะกรรมการจัดทำโครงการอาหารกลางวัน ประธานควรนัดประชุมเพื่อกำหนดนโยบาย และจุดมุ่งหมายในการจัดโครงการอาหารกลางวัน และหลังจากนั้นเลขานุการ เสนอรูปแบบการจัดอาหารกลางวัน และวิธีการดำเนินการเพื่อให้นักเรียนได้ปฏิบัติจริงสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

3. การประชุมผู้ปกครอง ครู นักเรียน และผู้เกี่ยวข้อง ได้ชี้แจงเป็นแนวทางการร่วมมือประสานงานกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นสิ่งสำคัญมาก โครงการอาหารกลางวันบรรลุจุดมุ่งหมาย ต้องได้รับความร่วมมือจากบุคลากรในชุมชนและหน่วยงานต่าง ๆได้แก่ เจ้าหน้าที่กรมพัฒนาชุมชน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้ปกครอง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านบุคคลเหล่านี้ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและส่งเสริมสนับสนุนให้การจัดการโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาให้สำเร็จได้

สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ (2540 : 14) ได้กล่าวว่า การวางแผนโครงการอาหารกลางวัน หมายถึง การพิจารณาและตัดสินใจกำหนดแนวทางหรือวิธีการที่จะดำเนินการสิ่งหนึ่งสิ่งใดไว้ล่วงหน้าอย่างรอบคอบ มีเหตุผลเพื่อที่จะให้ได้มาซึ่งความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเริ่มวางแผนตั้งแต่กำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ขั้นตอนการดำเนินงาน ปฏิทินปฏิบัติงาน งบประมาณ ควบคุมเกี่ยวกับการเงินที่รัดกุมเป็นระบบ ผู้รับผิดชอบการประเมินผล รายงานผลและรายละเอียดในการดำเนินงานตามโครงการอาหารกลางวันทั้งหมดให้เห็นอย่างชัดเจนแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

แสวง จันทร์ซุย (2542 : 13) ได้ให้ความหมายของการวางแผนโครงการอาหารกลางวันว่าหมายถึง การตัดสินล่วงหน้าว่าจะทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไร โดยอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์อย่างเป็นระบบ และมีประสิทธิภาพ โดยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อกำหนดผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ รูปแบบการจัดโครงการอาหารกลางวัน ตลอดจนการจัดทำโครงการและการประชุมผู้ปกครอง เพื่อให้โครงการอาหารกลางวันดำเนินไปอย่างราบรื่น บรรลุเป้าหมายที่วางไว้

จากที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า การวางแผนโครงการอาหารกลางวัน หมายถึงกระบวนการ และขั้นตอนในการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าอย่างเป็นระบบมีหลักการเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน และบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

นอกจากที่กล่าวมา สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 : 9) ได้เสนอการวางแผนในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันให้มีประสิทธิภาพ โรงเรียนจึงควรได้จัดวางแผนดังนี้

1. กำหนดแนวทางดำเนินงาน กลุ่มเป้าหมาย

2. การเลือกรูปแบบการดำเนินงานที่สอดคล้องกับแนวทางและการดูแลกลุ่มเป้าหมายได้ตามกำหนด

3. การใช้จ่ายงบประมาณให้เพียงพอตลอดปี

4. การจัดทำรายการอาหารเพื่อให้โรงเรียนมีอาหารที่มีคุณค่า และเหมาะสมตามฤดูกาล และราคาประหยัด

5. วางแผนการดำเนินงานและการบริหารบุคลากร ทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียน

6. วางแผนการสอนกับกระบวนการจัดทำอาหารกลางวัน

7. เชื่อมโยง ประสานการดำเนินงานกับโครงการอื่น ๆ

8. ประชาสัมพันธ์โครงการ อันจะส่งผลต่อการระดมทุน และความช่วยเหลือสนับสนุนโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน

9. วางแผนการประเมินผล และการรายงานข้อมูล

10. เสนอแผนงานโครงการให้คณะกรรมการโรงเรียนพิจารณาให้ความเห็นชอบและอนุมัติการดำเนินงาน

3.3 การดำเนินงานตามแผน

การดำเนินงานตามแผนเป็นขั้นตอนที่จะทำให้ผู้บริหารรู้ว่าได้มีการปฏิบัติจริงและมีการปฏิบัติตามแผนหรือไม่อย่างไร ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ประกอบไปด้วยการควบคุม การกำกับ การติดตาม และการนิเทศ ซึ่งมีนักวิชาการ และนักการศึกษากล่าวไว้ดังนี้

สมบูรณ์ แก้วมาก (2533 : 57) กล่าวไว้ว่า การควบคุม การกำกับ การดำเนินงานตามแผนโครงการอาหารกลางวันนั้น ก็เพื่อให้เกิดความแน่ใจว่าการดำเนินงานนั้น เป็นไปอย่างถูกต้องตามวิธีการ และขั้นตอนที่กำหนดไว้ในโครงการ หรือไม่ และถ้ามีปัญหาในการดำเนินงานก็สามารถที่จะทำการปรับปรุงแก้ไขได้ทันท่วงที และสอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุด

จารึก ด้วงเล็ก (2538 : 44) กล่าวไว้ว่า การดำเนินงานตามแผน หมายถึงการดำเนินงานซึ่งประกอบไปด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมสนับสนุนโครงการอาหารกลางวัน การบริหารงานงบประมาณ การควบคุม การกำกับติดตาม รวมถึงการนิเทศ การดำเนินงานตามแผนนี้ ควรใช้เทคนิค และวิธีการที่เหมาะสม ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้การจัดอาหารกลางวันบรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้

ดิลก พัฒน์วิชัยโชติ และคนอื่น ๆ (2540 :3) ให้ความหมายของการดำเนินงานตามแผน คือการปฏิบัติตามแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ในเรื่องการจัดการ การสั่งการ

การควบคุม และการนิเทศ

สำนักงานโครงการอาหารกลางวัน กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 10) ได้เสนอแนะการดำเนินงานตามแผนไว้ดังนี้

1. ชี้แจงให้ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญและเข้าใจนโยบายเป้าหมายของการจัดโครงการอาหารกลางวัน เพื่อขอความร่วมมือจากกลุ่มบุคคลอาชีพต่าง ๆ ในการให้การสนับสนุนด้านทุน วัสดุงานครัว วัสดุการเกษตร และแรงงานในการประกอบอาหาร ซึ่งจะทำให้โครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนดำเนินไปด้วยความราบรื่น ยั่งยืนและบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

2. ดำเนินงานตามแผนที่วางไว้เพื่อให้โครงการดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย โรงเรียนต้องคำนึงถึงส่วนประกอบต่าง ๆ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ การจัดบริการ การประกอบอาหาร การบริหารจัดการ การสุขาภิบาลอาหาร และรูปแบบการจัดอาหารกลางวัน

3. การดำเนินการเรื่องการกำกับ ติดตาม ควบคุม และการนิเทศ ครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันในเรื่องของการจัดซื้อ จัดจ้างตามโครงการอาหารกลางวัน การดำเนินงานด้านการเงิน บัญชีและพัสดุ

4. อื่นๆ ตามความเหมาะสม

ธงชัย สันติวงษ์ (2539 : 70) ได้กล่าวถึงการควบคุม การกำกับไว้ว่าเป็นขั้นตอนหนึ่งของการบริหารของผู้บริหาร และมีความสำคัญต่อความสำเร็จของงาน การปฏิบัติจะบรรลุวัตถุ การวินิจฉัยสั่งการ การให้คำแนะนำติดตามดูแล การปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิด

วิลาวัณย์ เพ็งพานิช (2539 : 38) ได้เสนอแนวความคิดในเรื่อง การติดตาม หมายถึง การตรวจสอบสภาพทั่วไป และผลการดำเนินงานกิจกรรมโครงการอาหารกลางวัน เพื่อให้ทราบว่าการดำเนินงานเป็นไปตามขั้นตอนที่วางไว้ หรือไม่ บรรลุวัตถุประสงค์ หรือ เป้าหมายมากน้อยเพียงใดเพื่อปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งการติดตามผลการดำเนินงานกิจกรรมโครงการอาหารกลางวันจะต้องพิจารณาด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านปัจจัย ดูว่าปัจจัยในการดำเนินงานเป็น ไปตามที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด เช่น คนงบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการจัดการ เป็นต้น

2. ด้านกิจกรรมการดำเนินงานได้แก่

2.1 การกำหนดวัตถุประสงค์

2.2 การวางแผน และการบูรณาการ กิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออาหารกลางวัน

2.3 รูปแบบการจัดทำอาหารกลางวัน

3. ด้านผลการดำเนินงาน ติดตามผลดูว่า มีการปฏิบัติเป็นอย่างไร เป็นไปตามแผนงานที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงไร ทั้งในด้านปริมาณ และคุณภาพ

3.1 ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องนิเทศ ติดตามผลงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง โดยให้แบบบันทึก การนิเทศโครงการอาหารกลางวัน

3.2 ผู้บริหารโรงเรียนจะต้อง ประเมินผลงานการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนภาคเรียนละ 1 ครั้ง โดยใช้เกณฑ์การประเมิน เพื่อจัดอันอับคุณภาพโครงการอาหารกลางวัน

3.3 คณะครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน จะต้องรายงานผลการดำเนินงาน และปัญหาอุปสรรค ให้ผู้บริหารทราบด้วยวาจา หรือลายลักษณ์อักษรแล้วแต่กรณี เพื่อให้ผู้บริหารหรือ ผู้ที่มีส่วนที่เกี่ยวข้อง และมีอำนาจในการตัดสินใจทราบ เพื่อหาทางปรับปรุงแก้ไขดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นอกจากนั้นอาคม จันสุนทร (2533 : 67) ได้ให้ความหมายของการนิเทศว่า หมายถึง การดำเนินงานเพื่อให้บุคลากรเกิดความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ที่ผู้บริหาร และคณะครูร่วมมือกันซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสนั่น มีสัตย์ธรรม (2538 : 503) ได้ให้ความหมายของการนิเทศว่า หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อการพัฒนางานซึ่งข้อความดังกล่าวสอดคล้องกับสุรีย์ สุเมธีนฤมิต (2543 : 275-276) ให้ความหมายของการนิเทศไว้ว่า การนิเทศหมายถึง การตรวจดูการปฏิบัติงานของผู้ใต้บังคับบัญชา การสั่งให้ปฏิบัติ การให้คำแนะนำช่วยเหลือ ต่าง ๆ เพื่อให้มีการประสานงานในหน่วยงานนั้น ๆ การนิเทศนั้น จะต้องปฏิบัติต่อกันอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ

สำนักงานโครงการอาหารกลางวัน กระทรวงศึกษาธิการ (2544 : 27) ได้ให้ความหมายของการนิเทศโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนว่า เป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ และประสานงานต่อเนื่องสม่ำเสมอ อันเป็นทางหนึ่งที่จะช่วยแก้ไขปรับปรุงแนะนำสนับสนุน ส่งเสริมให้การดำเนินงานสำเร็จตามวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิลาวัณย์ เพ็งพานิช (2539 : 37) กล่าวไว้ว่าการนิเทศกิจกรรมโครงการอาหารกลางวัน หมายถึง การเสนอแนะ ช่วยเหลือ สนับสนุนส่งเสริมเพื่อพัฒนาการดำเนินงานกิจกรรม

โครงการอาหารกลางวันให้มีประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์

สรุปได้ว่า การดำเนินงานตามแผน หมายถึง การชี้แจงให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจ ในเรื่องการจัดโครงการอาหารกลางวัน ตลอดจน การกำกับ การควบคุม การติดตาม การนิเทศ และการประเมินผลในทุกขั้นตอนของการปฏิบัติ

3.4 การประเมินผล

ในการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนส่วนใหญ่จัดทำทุกวันที่เปิดเรียน เพื่อช่วยให้นักเรียนมีอาหารกลางวันที่ถูกหลักโภชนาการ ในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันย่อมพบอุปสรรค โรงเรียนจึงควรให้มีการประเมินผล เพื่อตรวจสอบการทำงาน และนำข้อมูลที่ได้มาพิจารณาปรับปรุงการดำเนินงานในครั้งต่อไป

ได้มีนักการศึกษา นักวิชาการ ได้ให้ความหมายการประเมินผลไว้ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2544 : 294) ได้ให้ความหมายของการประเมิน หมายถึง การกะประมาณค่า หรือราคา คาดเอา กะดู กะประมาณ คะเนเอา

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2535 : 245-264) ได้ให้ความหมาย ของการประเมินผลว่า หมายถึง การตัดสินคุณค่าสิ่งหนึ่งสิ่งใด หรือกระบวนการให้ได้มาซึ่งสารสนเทศ

สุมาลี จันทร์ชล (2539 : 26) กล่าวว่าการประเมินผล หมายถึง การนำผลการวัดที่ได้ไปใช้ประเมินคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าดี เลว เพียงใด บรรลุเป้าหมาย ที่ต้องการขนาดไหน การประเมินผลเป็นประโยชน์ทั้งด้านการเรียนการสอน การบริหาร รวมถึงการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนา และแก้ไขปรับปรุง

ไพศาล หวังพานิช (2544 : 38) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลโครงการว่า หมายถึง กระบวนการกำหนดคุณค่าของโครงการ เพื่อนำไปสู่การตัดสินใจ ว่าดี มีประสิทธิภาพได้ผลเพียงใด

คุณศักดิ์ ยอดจันทร์ (2536 : 54) การประเมินผลโครงการอาหารกลางวัน หมายถึง ขั้นตอนสุดท้ายของกระบวนการการบริหาร เป็นขั้นตอนที่สำคัญซึ่งจะต้องกระทำควบคู่ไปกับการปฏิบัติ การประเมินผลจะช่วยให้ผู้บริหารทราบถึงการปฏิบัติงานตามที่แผนงานโครงการที่กำหนดไว้ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ เป้าหมายที่วางไว้ หรือไม่เพียงใด มีอุปสรรคในการดำเนินการอย่างไร เพื่อที่จะได้ข้อมูลในการพิจารณาปรับปรุง แก้ไขการดำเนินงานในครั้งต่อไปให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จารึก ด้วงเล็ก (2538 : 46) กล่าวว่าการประเมินผลโครงการอาหารกลางวัน หมายถึง การดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และจัดทำรายงานสรุปผล การดำเนินงานอย่าง

ครอบคลุมทั้งด้านปัจจัย กระบวนการ และผลผลิต เพื่อนำมาปรับปรุง และพัฒนาประสิทธิภาพของแผนงาน หรือโครงการต่อไป และการประเมินผลที่ดีนั้นควรยึดหลักกว้าง ๆ ได้แก่ หลักการครอบคลุม หลักการสม่ำเสมอ หลักความยืดหยุ่น หลักยึดวัตถุประสงค์ หลักการนำไปใช้

ถนัด จ่ากลาง (2542 : 30) ได้ให้ความหมายของการประเมินผลโครงการอาหารกลางวันว่า หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างมีระบบเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศ ที่บ่งชี้คุณค่าของโครงการเพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2544 : 11) ได้เสนอแนวทางในการประเมินผลโครงการอาหารกลางวันและการรายงานดังนี้ 1. โครงการสามารถจัดกิจกรรมเสริมสนับสนุน หรือบูรณาการกับกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อโครงการอาหารกลางวันหรือไม่ มากน้อยเพียงใด โครงการอะไรบ้างที่ดำเนินการ 2. ชุมชนมีส่วนร่วมหรือให้การสนับสนุนในการจัดโครงการอาหารกลางวันหรือไม่ 3. จัดอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการหรือไม่

4. นักเรียนที่มีภาวะทุพโภชนาการ นักเรียนขาดแคลนได้รับประทานอาหารกลางวัน ครบ 200 วัน หรือไม่

5. การเจริญเติบโตของนักเรียน มีการพัฒนาด้านน้ำหนัก ส่วนสูง เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานกระทรวงสาธารณสุข หรือไม่

6. นักเรียนมีนิสัยที่ดีในการรับประทานอาหาร หรือไม่

7. อื่น ๆ ตามสมควร

การประเมินผลโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน โรงเรียนควรดำเนินการรายงานข้อมูลต่างๆ ตามเวลาที่กำหนดในปฏิทินและรายงานให้ผู้บริหารสถานศึกษารับทราบ สรุปได้ว่าการประเมินผล หมายถึง การดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการที่ได้มาตรฐานแล้วนำข้อมูลที่ได้ไปทำการวิเคราะห์ และรวมถึงการสรุปรายงานผลการดำเนินงานในทุก ๆ ด้าน เพื่อนำผลที่ประเมินไปปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

4. คู่มือ

การจัดกิจกรรมโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพนั้น

จำเป็นต้องอาศัยคู่มือในการดำเนินการ เพราะคู่มือจะกำหนดขั้นตอนในการดำเนินงานไว้ทุกขั้นตอน ซึ่งนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ

4.1 ความหมายของคู่มือ

ผู้ศึกษาได้รวบรวมสาระสำคัญของคู่มือมานำเสนอพอสังเขปดังนี้

ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์ (2535 : 77) ได้ให้ความหมายของคู่มือ หมายถึง หนังสือหรือเอกสารที่จัดทำขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ครูใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

มานิต มานิตเจริญ (2537 : 222) กล่าวว่า คู่มือ หมายถึง ตำราเรียนประจำตัวที่ทำให้เข้าใจในการปฏิบัติได้ง่ายขึ้น

ปรีชา ขวัญช้างยืน และคนอื่น ๆ (2539 : 127-132) ให้ความหมายของคู่มือไว้ว่า หมายถึง หนังสือที่เป็นแนวในการปฏิบัติในสิ่งต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ ในส่วนคู่มือครู หมายถึง หนังสือที่ใช้เป็นแนวทางเกี่ยวกับการแนะนำ วิธีการ กิจกรรม สื่อ วัสดุอุปกรณ์ แหล่งข้อมูล แหล่งอ้างอิง ส่วนใหญ่แล้วใช้ควบคู่กับหนังสือเรียน และครูใช้ศึกษาด้วยตนเองได้

มงคล ชื่นชม (2545 : 53) ได้ให้ความหมายของคู่มือไว้ว่า หมายถึง หนังสือที่เขียนขึ้นเพื่อให้ผู้ใช้คู่มือได้ศึกษาความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติตาม ในการทำกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้สามารถกระทำในสิ่งนั้น ๆ ได้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายและมาตรฐานใกล้เคียงกันมากที่สุด

สมพล ศักดิ์ทวีกุลกิจ (2546 : 5) ได้ให้ความหมายของคู่มือไว้ว่า คู่มือ หมายถึง หนังสือที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งแก่ผู้ใช้ โดยมุ่งหวังให้ผู้ใช้สามารถดำเนินการในเรื่องนั้นด้วยตนเองได้

ปราณี กรุณวงษ์ (2546 : 10) ได้ให้ความหมายของคู่มือว่า คู่มือเป็นหนังสือที่ใช้ควบคู่ไปกับการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เพื่อเป็นแนวทางให้ผู้ใช้คู่มือนำไปศึกษาทำความเข้าใจและปฏิบัติตามให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

จากการที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่าคู่มือ หมายถึง หนังสือหรือเอกสารที่ใช้เป็นแนวปฏิบัติงานเพื่อให้ผู้ใช้สามารถดำเนินงานในเรื่องนั้นด้วยตนเองได้อย่างถูกต้อง

4.2 ประเภทของคู่มือ

มีผู้กำหนดประเภทของคู่มือไว้หลากหลายพอประมวลได้ดังนี้

ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์ และคนอื่น ๆ (2535 : 77) ได้แบ่งคู่มือออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. คู่มือการสอนหรือคู่มือการจัดกิจกรรม เป็นคู่มือที่ให้ความรู้ และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับหลักสูตรการสอน และการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

2. คู่มือหนังสือเรียน เป็นคู่มือที่จัดขึ้นควบคู่กับหนังสือเรียนที่เราต้องการอธิบายเพื่อให้ใช้หนังสือนั้นได้ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ ดำเนินการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับเนื้อหาในหนังสือเรียน มีลักษณะกึ่งแผนการสอนกึ่งคู่มือนักเรียน

ปรีชา ช้างขวัญยืน และคนอื่น ๆ (2539 : 127-132) ได้แบ่งคู่มือออกเป็น 3 ประเภทดังนี้

1. คู่มือครู เป็นหนังสือที่ให้แนวทาง คำแนะนำเกี่ยวกับเนื้อหาสาระ วิธีการ กิจกรรม สื่อวัสดุอุปกรณ์ และแหล่งข้อมูลอ้างอิงต่าง ๆ แก่ครู และส่วนใหญ่จะใช้คู่กับตำราเรียน

2. คู่มือผู้เรียน แบบฝึกหัด หนังสือใช้ควบคู่ กับตำราเรียนซึ่ง ประกอบไปด้วยเนื้อหาสาระ คำสั่ง แบบฝึกหัด ปัญหา คำถาม ที่ว่างสำหรับเขียนคำตอบ และการทดสอบ และสามารถใช้ควบคู่ไปกับหนังสืออื่น ๆ ที่ทำหน้าที่แทนครูหรือตำราเช่น แบบเรียนสำเร็จรูป วีดีทัศน์ เป็นต้น

3. คู่มือทั่วไป เป็นหนังสือที่ให้ความรู้ในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ให้แก่ผู้อ่าน เพื่อให้ผู้อ่านศึกษาด้วยตนเอง และทำด้วยตนเองในเรื่องนั้น ๆ ได้อย่างเหมาะสม

ปราณี กรุณวงษ์ (2546 : 11) ได้สรุปประเภทของคู่มือไว้ว่าแบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ

1. คู่มือเกี่ยวกับการเรียนการสอนตามหลักสูตร เป็นคู่มือที่เสนอแนะแนวทางเทคนิควิธีการสอน การใช้สื่อหรือนวัตกรรมที่สัมพันธ์กับวิชาใดวิชาหนึ่งหรือระดับชั้นเรียนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรนั้น ๆ

2. คู่มือการจัดกิจกรรมการสอนทั่วไป เป็นคู่มือที่เสนอแนะแนวทาง เทคนิควิธีดำเนินการกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมให้การจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

3. คู่มือโดยตรง เช่นคู่มือการจัดกิจกรรมประชาธิปไตยในโรงเรียน คู่มือการจัดกิจกรรมโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า ประเภทของคู่มือ แบ่งได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. คู่มือเกี่ยวกับการเรียนการสอนตามหลักสูตร หมายถึง คู่มือที่ใช้เป็นแนวทางในการใช้หลักสูตร เทคนิควิธีการเรียนการสอนใช้ร่วมกับหนังสือเรียน

2. คู่มือเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนการสอนทั่วไป หมายถึง เป็นคู่มือที่

เสนอแนวทาง เทคนิคในการดำเนินกิจกรรม เกี่ยวกับโครงการที่สนับสนุนการเรียนการสอน เช่น คู่มือโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน คู่มือโครงการประชาธิปไตยในโรงเรียน เป็นต้น

4.3 องค์ประกอบของคู่มือ

ได้มีนักวิชาการได้แสดงความคิดเห็นเรื่ององค์ประกอบของคู่มือการปฏิบัติงานไว้ดังนี้

ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์ และคนอื่น ๆ (2535 : 89) ได้กล่าวไว้ว่าองค์ประกอบของคู่มือโดยทั่วไปประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่

1. คำชี้แจงเกี่ยวกับการเตรียมการที่จำเป็นต่าง ๆ เช่น วัสดุอุปกรณ์ สื่อ
2. เนื้อหาสาระ และกระบวนการหรือขั้นตอนในการดำเนินการ
3. ความรู้เสริม หรือแบบฝึกหัด หรือแบบฝึกปฏิบัติ เพื่อช่วยให้ผู้อ่านใช้ในการฝึกฝน
4. ปัญหาและคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและแก้ปัญหา
5. แหล่งข้อมูลและแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ

ปรีชา ช้างขวัญยืน และคนอื่น ๆ (2539 : 127-132) ได้กล่าวว่าองค์ประกอบของคู่มือโดยทั่วไปมี 8 ส่วน ได้แก่

1. คำชี้แจงการใช้คู่มือ
   1.1 วัตถุประสงค์ของคู่มือ
   1.2 ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการใช้คู่มือ
   1.3 วิธีการใช้คู่มือ
   1.4 คำแนะนำในการใช้คู่มือ
2. เนื้อหาสาระที่จะสอน โดยมีคำชี้แจงหรือคำอธิบายประกอบ และอาจมีการวิเคราะห์เนื้อหาให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจกระจ่าง
3. การเตรียมการสอน ประกอบรายละเอียดดังนี้
   3.1 การเตรียมสถานที่ วัสดุ สื่อ อุปกรณ์ และเครื่องมือที่จำเป็น
   3.2 การเตรียมวัสดุ เอกสารประกอบการสอน แบบฝึกหัด และแบบปฏิบัติข้อสอบคำเฉลย
   3.3 การติดต่อ และประสานงานที่จำเป็น
4. กระบวนการ วิธีการ กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นส่วนสำคัญของคู่มือ มีข้อมูลและรายละเอียดดังนี้
   4.1 คำแนะนำเกี่ยวกับขั้นตอน และวิธีดำเนินการสอน
   4.2 คำแนะนำ และตัวอย่างเกี่ยวกับกิจกรรมการสอน ที่ช่วยให้ผู้สอนบรรลุผล

4.3 คำถาม ตัวอย่าง แบบฝึกหัด และสิ่งต่าง ๆ ที่ใช้

4.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสิ่งที่ควรทำ ไม่ควรทำ ซึ่งมาจากประสบการณ์ของผู้เขียน

5. การวัดผลและประเมินผล คู่มือที่ดีนั้นต้องให้คำแนะนำเกี่ยวกับการสอ นอย่างครบถ้วน การวัด และประเมินผลการสอน นับเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการสอน ดังนั้นคู่มือต้องระบุรายละเอียด เช่น เครื่องมือวัดผล วิธีวัดผล เกณฑ์ประเมิน

6. ความรู้เสริม คู่มือครูที่ดีนั้นต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้ใช้เป็นสำคัญและคาดคะเนได้ว่าผู้ใช้ส่วนใหญ่ประสบปัญหาในเรื่องใด และจัดหาหรือจัดทำข้อมูลที่จะช่วยส่งเสริมความรู้ของครูอันทำให้การสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

7. ปัญหาและคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกัน และแก้ปัญหา ผู้เขียนคู่มือต้องมีประสบการณ์ในเรื่องที่เขียน ซึ่งช่วยให้รู้ว่าการดำเนินเรื่องนั้น ๆ มีปัญหาอะไรเกิดขึ้นบ้าง และจุดอ่อนในเรื่องนั้นมีอะไรบ้าง การมีประสบการณ์จะช่วยให้ผู้อ่านกระทำสิ่งนั้น ๆ ได้ราบรื่นไม่เกิดอุปสรรค และปัญหานับว่าเป็นจุดเด่นของคู่มือ การทำหน้าที่ผู้เขียนที่ดีจะต้องแนะนำและป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นกับผู้อ่านหรือผู้ใช้

8. แหล่งข้อมูลและแหล่งอ้างอิงต่าง ๆ หนังสือที่ดีควรมีแหล่งข้อมูล และแหล่งอ้างอิงจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

เอกวุฒิ ไกรมาก (2541 : 54) ได้กล่าวว่า องค์ประกอบของคู่มือ ควรประกอบไปด้วยรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. คำชี้แจงการใช้คู่มือ

1.1 วัตถุประสงค์ของคู่มือ

1.2 ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการใช้คู่มือ

1.3 วิธีการใช้

1.4 คำแนะนำ

2. เนื้อหาสาระที่จะสอน ปกติเนื้อหาสาระที่จะสอนมีคำชี้แจง หรือคำอธิบายประกอบและอาจมีการวิเคราะห์เนื้อหาสาระให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจที่จะอ่าน

3. การเตรียมการสอน ประกอบไปด้วยรายละเอียดดังนี้

3.1 การเตรียมสถานที่ วัสดุ สื่อ อุปกรณ์ และเครื่องมือที่จำเป็น

3.2 การเตรียมวัสดุ เอกสารประกอบการสอน แบบฝึกหัด และแบบปฏิบัติข้อสอบพร้อมคำเฉลย

3.3 การติดต่อและประสานงานที่จำเป็น

4. กระบวนการ วิธีการ กิจกรรมการเรียนการสอน ส่วนนี้นับว่าเป็นส่วนสำคัญของคู่มือ และคู่มือต้องให้ข้อมูลรายละเอียดดังนี้

4.1 คำแนะนำเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีดำเนินการสอน

4.2 คำแนะนำและตัวอย่างเกี่ยวกับกิจกรรมการสอน ที่ช่วยให้ผู้สอนบรรลุผล

4.3 คำถาม ตัวอย่าง แบบฝึกหัด และสื่อต่าง ๆ ที่ใช้ในการสอน

4.4 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสิ่งที่ควรทำ ไม่ควรทำ

5. การวัดผลและประเมินผล คู่มือที่ดีควรให้คำแนะนำที่เกี่ยวกับการสอนอย่างครบถ้วน การวัดและประเมินผลการสอน นับเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสอน อีกองค์ประกอบหนึ่งที่คู่มือจำเป็นต้องให้รายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

5.1 เครื่องมือวัด

5.2 วิธีวัดผล

5.3 เกณฑ์การประเมินผล

6. ความรู้เสริม คู่มือครูที่ดีจะต้องคำนึงถึงความต้องการของผู้ใช้ และสามารถคาดคะเนได้ว่า ผู้ใช้มักประสบปัญหาในเรื่องใด และจัดหาหรือจัดทำข้อมูลที่ช่วยเสริมความรู้ครูอันจะทำให้การสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

7. ปัญหาและคำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกัน และแก้ไขปัญหา ผู้เขียนคู่มือควรจะเป็นผู้มีประสบการณ์ในเรื่องที่เขียนมากพอควร ผู้เขียนคู่มือครูที่สามารถให้คำแนะนำเกี่ยวกับการป้องกันและการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้กับผู้อ่านในขณะใช้คู่มือ จึงถือได้ว่าเป็นผู้ทำหน้าที่ของผู้เขียนหนังสือที่ดี

8. แหล่งข้อมูลและอ้างอิงต่าง ๆ หนังสือที่ดีไม่ควรขาดการให้แหล่งข้อมูลหรืออ้างอิง ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านในการศึกษาค้นคว้าต่อไป

จากการที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบของคู่มือ ประกอบไปด้วย 1) คำชี้แจงการเตรียมการต่างๆ 2) เนื้อหาและขั้นตอนในการปฏิบัติงาน 3) คำแนะนำในเรื่องการวัดและประเมินผล 4) แหล่งอ้างอิงที่สามารถค้นคว้าเพิ่มเติมได้

4.4 ลักษณะคู่มือที่ดี

ปรีชา ช้างขวัญยืน และคนอื่น ๆ (2539 : 159-160) ได้กล่าวถึงลักษณะคู่มือไว้ดังนี้

1. ควรระบุให้ชัดเจนว่าคู่มือนั้นเป็นคู่มือสำหรับใคร ใครเป็นผู้ใช้
2. กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน ต้องการให้ผู้ใช้ได้อะไรบ้าง
3. ควรมีส่วนนำที่จูงใจผู้ใช้ว่า คู่มือนี้ จะช่วยผู้ใช้ได้อย่างไร

4. ควรมีส่วนให้หลักการ หรือความรู้ที่จำเป็นแก่ผู้ใช้

5. ควรที่ให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้เกี่ยวกับการเตรียมตัว การเตรียมวัสดุ อุปกรณ์และสิ่งจำเป็นในการดำเนินงาน

6. ควรที่ให้คำแนะนำแก่ผู้ใช้เกี่ยวกับขั้นตอน หรือกระบวนการในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

7. เนื้อหาสาระที่ให้นั้นควรมีความถูกต้อง สามารถช่วยให้ผู้ใช้คู่มือทำสิ่งนั้นได้สำเร็จ

8. ควรใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการช่วยให้ผู้ใช้เครื่องมือได้สะดวก เช่น การจัดรูปเล่ม ขนาดการเลือกตัวอักษร การเน้นข้อความบางตอน เป็นต้น

9. ควรใช้แหล่งอ้างอิงที่เป็นประโยชน์ ซึ่งอาจจะเป็นบรรณานุกรม รายชื่อชมรม รายชื่อสื่อ รายชื่อสถาบัน รายชื่อบุคคลสำคัญ

คีรีบูน จงวุฒิเวศย์ และมาเรียม นิลพันธุ์ (2542 : 17-18) ได้กำหนดลักษณะคู่มือที่ดีเป็น 3 ด้าน ตามความเหมาะสมคือ

1. ด้านเนื้อหา

1.1 เนื้อหาสาระหรือรายละเอียดในคู่มือ ควรตรงกับเรื่องที่ศึกษา และไม่ยากเกินไปจนทำให้ไม่มีผู้สนใจจะหยิบอ่าน

1.2 การนำเสนอเนื้อหาควรให้เหมาะสมกับพื้นความรู้ของผู้ที่จะศึกษา

1.3 เนื้อหาควรมีความเหมาะสมที่จะนำไปอ้างอิงได้

1.4 ควรมีกรณีตัวอย่างประกอบในบางเรื่องเพื่อจะได้ทำความเข้าใจง่าย

1.5 ควรมีการปรับปรุงเนื้อหาของคู่มือให้ทันสมัยอยู่เสมอ

2. ด้านรูปแบบ

2.1 ตัวอักษรที่ใช้ควรมีตัวโต และมีรูปแบบที่ชัดเจน อ่านง่าย เหมาะสมกับผู้ใช้คู่มือ

2.2 ควรมีภาพหรือตัวอย่างประกอบเนื้อหา

2.3 ลักษณะการจัดรูปเล่มควรทำให้น่าสนใจ

2.4 การใช้ภาษาควรให้เข้าใจง่ายเหมาะสมกับผู้ใช้คู่มือ

2.5 ระบบการนำเสนอควรเป็นระบบจากง่ายไปหายาก หรือเป็นเรื่อง ๆ ให้ชัดเจน

3. ด้านการนำไปใช้

3.1 ควรระบุขั้นตอน วิธีการใช้คู่มือให้ชัดเจน

3.2 มีแผนภูมิตารางตัวอย่างประกอบให้สามารถนำไปปฏิบัติจริงได้

3.3 มีข้อมูลเพื่อสามารถใช้เพื่อประสานงานต่าง ๆ ได้สะดวก และรวดเร็ว

3.4 บอกสิทธิประโยชน์ และข้อควรปฏิบัติให้เข้าใจง่าย

เอกวุฒิ ไกรมาก (2541 : 57) ได้กล่าวถึงลักษณะที่ดีของคู่มือไว้ดังนี้

1. สามารถเข้าใจเนื้อหาขอบข่ายหรือสิ่งที่จะสอนได้อย่างกระจ่างชัด เช่น มองเห็นโครงร่างของการสอนทั้งหมด

2. ช่วยให้สามารถดำเนินตามแนวทางและขั้นตอนต่าง ๆ ได้ดี โดยสามารถดัดแปลงและยืดหยุ่นได้เองไม่เป็นแนวทางบังคับ ต้องเสนอแนวทางโดยสามารถให้ปฏิบัติงานคล่องขึ้น

3. กิจกรรมที่เสนอแนะ หรือกำหนดไว้ ควรมีการทดลองใช้กับเด็กวัยนั้น ๆ เด็กสนใจปฏิบัติได้จึงควรใช้ และเลือกได้บ้าง

4. แนวการเขียนเน้นย้ำปฏิบัติที่มุ่งไปสู่จุดมุ่งหมายอย่างต่อเนื่อง นั่นคือมีจุดเน้นย้ำไปทางเดียวกัน

5. ความแปลกใหม่ของกิจกรรม ควรส่งเสริมแก่ผู้ปฏิบัติโดยค่อยเป็นค่อยไป มิได้มุ่งกระจายให้แนวใหม่ทั้งหมด แต่การใช้แนวปฏิบัตินั้น ๆ ต้องเป็นการปฏิบัติได้และได้ผลด้วย

6. รูปแบบและวิธีการ (ขั้นตอน) ที่เป็นแนวทางในการเขียนคงรูปแบบ และขั้นตอนโดยสม่ำเสมอเพื่อสะดวกแก่การใช้

จากการที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่าลักษณะคู่มือที่ดีนั้นต้องประกอบไปด้วย 1) ต้องระบุความสำคัญ และประโยชน์ของคู่มือที่จะนำไปใช้ 2) กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน 3) กำหนดคำชี้แจงให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทราบและเข้าใจขั้นตอนในการนำคู่มือไปใช้ได้อย่างถูกต้อง 4) เนื้อหาในเล่มต้องมีความเหมาะสมกับผู้ที่ศึกษา 5) ภาษาที่ใช้เข้าใจง่าย 6) การนำเสนอเป็นขั้นตอนและทันสมัย สะดวกแก่การใช้ 7) จัดรูปเล่มให้มีความน่าสนใจ 8) มีแหล่งอ้างอิงสามารถค้นคว้าเพิ่มเติมได้

4.5 แนวทางการพัฒนาคู่มือ

ในการจัดทำคู่มือนั้น ผู้ศึกษาได้รวบรวมสาระสำคัญแนวทางการพัฒนาคู่มือพอสังเขปดังนี้

ปรีชา ช้างขวัญยืน และคนอื่น ๆ (2539 : 132-134) ได้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาคู่มือไว้ว่า

1. ระบุให้ชัดเจนว่าคู่มือนั้นเป็นคู่มือสำหรับใคร ใครเป็นผู้ใช้

2. กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน

3. คู่มือควรมีส่วนช่วยผู้ใช้ได้อย่างไร มีประโยชน์อะไรบ้าง

4. ควรมีส่วนที่ให้หลักการหรือความรู้ที่จำเป็นแก่ผู้ใช้ในการใช้เครื่องมือ เพื่อให้การใช้คู่มือเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

5. มีส่วนที่แนะนำให้ผู้ใช้เกี่ยวกับการเตรียมตัว เตรียมวัสดุ อุปกรณ์ และสิ่งที่จำเป็นตามคู่มือแนะนำ

6. ควรมีส่วนให้คำแนะนำให้แก่ผู้ใช้ เกี่ยวกับขั้นตอนหรือกระบวนการในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง

7. เนื้อหาสาระมีความถูกต้อง สามารถช่วยให้ผู้ใช้คู่มือ ทำสิ่งนั้นได้สำเร็จ

7.1 มีข้อมูลรายละเอียดที่เพียงพอ ช่วยให้ผู้ใช้สามารถทำสิ่งนั้นได้สำเร็จ

7.2 ต้องเรียงลำดับขั้นตอนอย่างเหมาะสม ช่วยให้ผู้ใช้ทำได้อย่างถูกต้องรวดเร็วประหยัด

7.3 ใช้ภาษาให้ผู้ใช้เข้าใจตรงกับผู้เขียน ไม่คลุมเครือ ภาษาเข้าใจง่าย

7.4 แนะนำเคล็ดลับ เทคนิควิธีต่าง ๆ ซึ่งผู้ใช้สามารถทำสิ่งนั้นได้

7.5 ควรมีคำถาม กิจกรรมให้ผู้ใช้ตรวจสอบความเข้าใจจากการอ่านใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการให้ผู้ใช้คู่มือได้สะดวก เช่น การจัดรูปเล่ม ขนาดตัวอักษรการใช้สี การใช้ภาพ การเน้นข้อความ เป็นต้น ควรใช้แหล่งอ้างอิงที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อ่าน ซึ่งอาจเป็นบรรณานุกรม รายชื่อ ชมรม รายชื่อสื่อ รายชื่อสถานศึกษา รายชื่อบุคคลสำคัญ เป็นต้น

คีรีบูน จงวุฒิเวศย์ และมาเรียม นิลพันธุ์ (2542 : 14) สรุปการพัฒนาคู่มือมี 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผน ร่างคำถามต่อไปนี้ เพื่อจะเป็นข้อมูลในการตัดสินใจในการจัดทำแผนร่างคู่มือคือ

1. จุดมุ่งหมายของคู่มือคืออะไร นั่นคือต้องการให้ผู้ต้องการใช้เป็นอย่างไร เช่น ใช้เป็นคู่มือการแก้ปัญหา ใช้คู่มือกำกับการปฏิบัติ หรือใช้ก่อนการปฏิบัติงานเป็นต้น

2. ใครเป็นคนใช้คู่มือเล่มนี้ ถ้าหากกำหนดผู้ใช้คู่มือเราจะทราบถึงความต้องการเฉพาะบางประการของผู้ที่ใช้ทันที พยายามสร้างคู่มือใช้ประเภทเดียวกันเท่านั้น เป็นการยากที่จะทำคู่มือหลายประเภท เพราะผู้ใช้อาจมีระดับการศึกษาที่ต่างกัน ความต้องการในแต่ละระดับจึงแตกต่างกัน

3. การสอบถามผู้ใช้ว่าพวกเราต้องการคู่มือแบบไหน เช่นไม่ต้องการเนื้อหามากหรือต้องการรูปภาพประกอบ ควรตรงกับความต้องการของผู้ใช้มากที่สุด

4. คู่มือนี้จะใช้ที่ไหน

5. คู่มือนี้จะใช้อย่างไร เช่น ถ้าผู้ใช้ต้องการใช้เพื่อประกอบขั้นตอนในการปฏิบัติ ผู้สร้าง คู่มือจึงควรมีร่างขั้นตอนการทำงานประกอบ

6. การนำข้อมูลมาใช้คู่มือ ก่อนอื่นผู้สร้างต้องสามารถชี้ชัดถึงสิ่งที่ต้องการใช้ จากนั้นมาพิจารณาความถนัดทัศนคติ และความรู้ที่ผู้ใช้ต้องการในการปฏิบัติ

7. กำหนดขอบเขตการปฏิบัติงาน จะได้ทราบว่าผู้ใช้ต้องทำอย่างไร

8. การกำหนดข้อมูลในแต่ละขั้นตอน

9. การลำดับเนื้อหาในการเขียน

ขั้นที่ 2 การเตรียมข้อมูลในแต่ละขั้นตอน

1. การเขียนหัวข้อใหญ่ และหัวข้อย่อย

2. จัดลำดับหัวข้อเหล่านั้น

3. วางแนวการนำข้อมูลใส่ในแต่ละหัวข้อ

4. เริ่มต้นเขียนเนื้อหาโดยการใช้คำง่ายๆและสั้นๆอธิบายความหมายศัพท์ เฉพาะมีการยกตัวอย่างมีความต่อเนื่องของเนื้อหา

ขั้นที่ 3 การทดสอบคู่มือ ในการทดสอบคู่มือนั้น เราควรกำหนดผู้ทำการทดสอบและวิธีการทดสอบ หลังจากนั้นนำคู่มือไปตรวจสอบผลที่ได้มาจากคำแนะนำ ไปทำการแก้ไขให้เรียบร้อยและให้ทดสอบคู่มือในเรื่องต่อไปนี้

1. เนื้อหาคู่มือ

2. รูปแบบ

3. ผลกระทบ

จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาคู่มือที่ดีนั้นต้องเน้นการวางแผน การเตรียมข้อมูลในแต่ละขั้นตอน และการทดสอบคู่มือ

5. **งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง**

5.1 งานวิจัยในต่างประเทศ

บอร์แมน (Borgman. 1983 : 1982 - A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ เขตการศึกษา 2 รัฐฟลอริด้า สหรัฐอเมริกา เน้นศึกษาคุณภาพของบุคลากรที่มีต่อประสิทธิภาพในการบริหารโครงการอาหารกลางวันและพัฒนารูปแบบการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน ขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ สรุปได้ว่า ผู้บริหารมีความตระหนักในเรื่องการเตรียมอาหาร สถานที่ประกอบอาหาร โรงเรียนต่าง ๆ ในตำบลต่าง ๆ วางระเบียบการปฏิบัติเกี่ยวกับโครงการอาหารกลางวันให้ง่ายคล้ายคลึงกัน ผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน ขึ้นตรงต่ออาจารย์ใหญ่หรือผู้อำนวยการโรงเรียน ถ้าไม่พิจารณาถึงขนาดโรงเรียนแล้ว นโยบายการจัดอาหารกลางวันในโรงเรียนมีความสำคัญเท่าเทียมกัน ซึ่งผู้วิจัยให้ข้อเสนอแนะโดยจ้างโภชนาการเป็นผู้ดำเนินงานให้บริการอาหารกลางวัน ผู้ประกอบอาหารควรได้รับประกาศนียบัตรด้านอาหารและโภชนาการโดยเฉพาะ

ซัตเตอร์ (Sutter. 1987 : 6590 - A) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ผลของการอบรมที่มีต่อทัศนคติและการสอนโภชนาการของครูระดับประถมศึกษาผลการวิจัยพบว่าครูระดับประถมศึกษากลุ่มที่เข้ารับการอบรม มีทัศนคติในด้านโภชนาการเป็นไปในทางที่ถูกต้องกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการอบรม และยังพบว่ามีครูโรงเรียนประถมจำนวนน้อยที่จะมีความรู้และทัศนคติด้านโภชนาการที่ถูกต้อง ดังนั้นการจัดฝึกอบรมให้แก้ครูจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องทำเพื่อให้ครูเหล่านี้ได้มีบทบาทในการจัด และบริหารโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

ลอง (Long. 1991 : 654 - 78) ได้ทำการวิจัยเรื่อง โครงการอาหารกลางวันโรงเรียนช่วยค่าใช้จ่ายอาหารทางบ้านหรือไม่ ผลการวิจัยพบว่าข้อมูลจากการประเมินระดับชาติเรื่องโปรแกรมโภชนาการในโรงเรียน ชี้ผลกำไรที่ได้จากโปรแกรมใช้ไปในการจัดซื้อเครื่องมือเครื่องใช้ในการทำงานโครงการอาหารในโรงเรียนโดยเฉพาะเงิน

เอสปิโนซา (Espinosa. 1992 : 1188 – 95) ได้ทำการวิจัยเรื่อง พฤติกรรมการเล่นของนักเรียนวัยเรียนที่สัมพันธ์กับคุณลักษณะของโภชนาการ การเรียนในโรงเรียนและครอบครัว ผลการวิจัยพบว่าเด็กที่มีภาวะโภชนาการการเรียนในโรงเรียนและครอบครัว ผลการวิจัยพบว่าเด็กที่มีภาวะโภชนาการที่ดี จะมีความกระตือรือร้น และมีความสูงกว่าเด็กที่มีภาวะทุพโภชนาการ

โอคเลย์ (Oakley. 1993 : 6232) ได้ทำการวิจัยเรื่องคุณภาพของการควบคุมอาหาร ดัชนีชี้ภาวะความสมบูรณ์ของร่างกาย และลักษณะทางครัวเรือนของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการอาหารกลางวันแห่งชาติผลวิจัยพบว่านักเรียนที่เข้าร่วมโครงการอาหารกลางวันฟรี มีรายได้ทางครอบครัวต่ำ

แซกตัน (Saxton. 1993 : 5496) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การออกแบบเครื่องมือประเมินผลผลิตขององค์การ และพัฒนารูปแบบการประเมินในโรงเรียนที่มีโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนเพื่อนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบเครื่องมือการประเมินมีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล ผู้บริหารโครงการสามารถใช้รูปแบบเพื่อพัฒนาการประเมินผลโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

กัทแมน (Guttman. 1994 : 2466) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินผลโปรแกรมการให้คำปรึกษาของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยใช้องค์ประกอบทางด้านการเคารพตนเองและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้อง ผลการวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับโครงการอาหารกลางวัน พบว่านักเรียนที่เข้าร่วมโครงการอาหารกลางวันฟรี จะมีคะแนนพฤติกรรมการเคารพตนเอง เฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการอาหารกลางวันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และในการจัดกลุ่มตัวแปรนักเรียนโครงการอาหารกลางวันพบว่ามีระดับการเคารพตนเองสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

5.2 งานวิจัยในประเทศ

จำลอง กุศลครอง (2535 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง ปัญหาดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้บริหารและครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ มีปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของปัญหาจากสูงไปต่ำ จำแนกเป็นรายด้านพบว่า มีปัญหาตามลำดับดังนี้ การดำเนินงานตามโครงการ การศึกษาและสำรวจข้อมูล การประชุมผู้ปกครอง นักเรียน และผู้ที่เกี่ยวข้อง การประเมินผลโครงการ การประชุมคณะกรรมการและการจัดทำโครงการ การแต่งตั้งกรรมการ

2. ผู้บริหารและครูอาจารย์ที่รับผิดชอบ โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันโดยส่วนรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณาตามตัวแปรขนาดของโรงเรียน พบว่า ผู้บริหารและครู

อาจารย์ที่รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันขนาดต่างกัน คือโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับปัญหาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ผู้บริหาร และครูอาจารย์ที่รับผิดชอบ โครงการอาหารกลางวันขนาดกลาง มีปัญหาโดยส่วนรวมมากกว่า โรงเรียนขนาดใหญ่อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 รายด้านพบว่า ผู้บริหารและครูอาจารย์ที่รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน ที่มีปัญหาด้านการดำเนินงานตามโครงการมากกว่าผู้บริหารและครูอาจารย์ที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่และขนาดเล็กอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

เจษฎา บพิตรสุวรรณ (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินผลโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดกลาง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่าการดำเนินการโครงการอาหารกลางวันได้ผลเป็นที่น่าพอใจ ปัญหาที่สำคัญได้แก่ การเพิ่มภาระงานครู การลงทุนสูง ขาดงบประมาณ

อัครเดช ยมภัคดี (2537 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเชียงราย ผลการวิจัยพบว่างบประมาณได้จากงบกองทุนเพื่อโครงการอาหารกลางวัน ด้านอาคารสถานที่ โรงเรียนส่วนใหญ่มีสถานที่ ประกอบอาหารเป็นสัดส่วนและใช้ได้ดี ด้านวัสดุอุปกรณ์ส่วนใหญ่จะเป็นสังกะสี บุคคลากรที่ เกี่ยวข้องได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันจากโรงเรียน

บุษรา ประดิษฐ์นุช (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดสมุทรปราการ ผลการศึกษาวิจัยพบว่าการเตรียมการโรงเรียนได้ศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้นจากจำนวนนักเรียนที่ขาดแคลน มีการประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการอาหารกลางวัน พิจารณาความเหมาะสมในการดำเนินงานโรงเรียนมีการวางแผนร่วมกันระหว่างครูผู้สอนงานเกษตร และงานบ้านเพื่อเตรียมผลผลิตสำหรับโครงการอาหารกลางวันในการประเมินผลประเมินในด้านความพร้อมของบุคคลากรด้านการประเมินการช่วยเหลือนักเรียนขาดแคลน

สุชาดา ขำหรุ่น (2538 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า

1. โรงเรียนส่วนใหญ่มีคณะกรรมการดำเนินงานมากกว่า 5 คน มีการจัดอาหารเสริม (นม) ให้กับนักเรียนทุกวัน โรงเรียนได้รับงบประมาณการจัดโครงการอาหารกลางวันจากกรุงเทพมหานคร สถานที่ประกอบอาหารใช้โรงอาหารที่มีที่ล้างภาชนะและเก็บรักษาเป็นสัดส่วน

ถูกสุขลักษณะโรงเรียนทุกขนาดจะจ้างแม่ครัวมาประกอบอาหารยกเว้นโรงเรียนขนาดเล็กมากจะให้ครูเป็นผู้ประกอบการ

2. ปัญหาการดำเนินการโครงการอาหารกลางวัน พบว่าคณะกรรมการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ ไม่ชัดเจน ขาดงบประมาณ เครื่องครัวไม่ทันสมัย ขาดแคลนอุปกรณ์สถานที่เก็บรักษาอุปกรณ์คับแคบในการดำเนินงานสถานที่ประกอบอาหารไม่ได้มาตรฐาน ครูผู้รับผิดชอบโครงการมีชั่วโมงสอนมากจึงจัดโครงการไม่ได้เต็มที่ และขาดกระบวนการในการประเมินผลโครงการ

ดาวรุ่ง คีรีแลง (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันโรงเรียนประถมศึกษากรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า

1. โรงเรียนส่วนใหญ่มีคณะกรรมการดำเนินงานมากว่า 5 คน โครงการอาหารกลางวัน จดเป็นรายปี มีการประเมินผลโครงการในปลายปีการศึกษา แรงงานใช้แม่ครัวจ้างได้รับงบประมาณจากกรุงเทพมหานคร การจัดสรรเงินให้นักเรียนขาดแคลนไม่เพียงพอ สถานที่ประกอบอาหารได้แก่โรงอาหารซึ่งอยู่ในสภาพพอใช้ได้ สถานที่รับประทานอาหารของนักเรียนคือโรงอาหารและจะพักรับประทานอาหารไม่พร้อมกัน สถานที่เก็บล้างภาชนะเป็นสัดส่วนถูกสุขลักษณะ อุปกรณ์และภาชนะใช้ประกอบอาหารมีเพียงพอ ใช้ถาดหลุมเป็นที่ใส่อาหาร การประเมินผลโครงการทำเป็นรายเดือน ประเมินโดยสังเกตการรับประทานอาหารของนักเรียน

2. ปัญหาในการบริหารโครงการอาหารกลางวันพบว่ารูปแบบการดำเนินการจัดโครงการบุคลากร งบประมาณการเงินวัสดุอุปกรณ์ การประเมินผลโครงการมีปัญหาระดับน้อย ส่วนด้านอาคารสถานที่ ที่มีปัญหาระดับปานกลาง

3. เมื่อเปรียบเทียบปัญหาการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันตามขนาดของโรงเรียนแล้ว พบว่าด้านงบประมาณ โรงเรียนขนาดกลาง มีปัญหาด้านงบประมาณมากกว่าโรงเรียนขนาดเล็กที่นัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 ส่วนด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่าง

จักรพงศ์ บุญเลิศ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง สภาพการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนเอกชน จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษาโรงเรียนได้มีการปฏิบัติตามแนวปฏิบัติ และหลักเกณฑ์การดำเนินงานด้านงบประมาณอยู่ในระดับดีมาก มีสถานที่ให้นักเรียนรับประทานอาหาร และประกอบอาหารอย่างเหมาะสมทุกโรงเรียน การจัดตั้งคณะกรรมการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนมีการจัดทำอาหารทุกวันที่เปิดเรียน โดยได้คำนึงถึงคุณค่า และโภชนาการ ผู้บริหารโรงเรียน คณะครูอาจารย์ เป็นผู้นิเทศ และประเมินผลในภาพรวมมีปัญหาที่เกิดขึ้น ได้แก่งบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากกระทรวงศึกษาธิการไม่เพียงพอแก่การดำเนินงาน

ถนัด จ่ากลาง (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา ของอำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น ผลการศึกษาพบว่า

1. โรงเรียนสามารถจัดอาหารกลางวันได้เฉลี่ย 67.46 วัน ซึ่งนักเรียนขาดแคลนได้รับบริการอาหารครอบคลุม ร้อยละ 83.21 ของเป้าหมายซึ่งไม่เพียงพอกับความต้องการของร่างกายเมื่อเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของพลังงานและสารอาหารที่นักเรียนขาดแคลนได้รับระหว่างรูปแบบการจัดอาหารกลางวันระหว่างขนาดโรงเรียนพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ 0.05

2. โรงเรียนส่วนใหญ่มีความพร้อมในการจัดโครงการอาหารกลางวัน และมีโครงการปลูกพืชผักสวนครัวแต่ไม่เพียงพอ ผู้บริหารมีนโยบายจัดอาหารกลางวันให้นักเรียนทุกคนกินฟรี

3. โรงเรียนส่วนใหญ่จัดอาหารในรูปแบบอาหารเพิ่ม และมีอุปกรณ์ในการใช้อาหารกลางวันเพียงพอ แต่ขาดงบประมาณ ครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวันมีความรู้การจัดอาหารกลางวันต่ำ

4. โรงเรียนมีการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการก่อนดำเนินการโครงการอาหารกลางวัน

5. จำนวนนักเรียนที่ได้รับประทานอาหารกลางวันฟรีและค่าใช้จ่ายในการจัดอาหารกลางวันมีความสัมพันธ์ผกผันกับจำนวนวันที่โรงเรียนสามารถจัดอาหารกลางวัน

อนุรักษ์ บุญจันทร์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง การดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนม ผลการศึกษาพบว่า

1. ครูโดยรวมจะจำแนกตามขนาดโรงเรียนมีการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดนครพนมโดยรวมและรายขั้นตอนอยู่ในระดับมาก โดยมีรายข้อที่มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดในแต่ละขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนการประชุมคณะกรรมการและที่เกี่ยวข้อง คือ มีการจัดทำโครงการอาหารกลางวันไว้เป็นลายลักษณ์อักษร ขั้นตอนการดำเนินงานตามโครงการ คือมีการบันทึกหลักฐานการรับจ่ายเงินเกี่ยวกับโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียน และขั้นตอนการประเมินผลตามโครงการ คือ มีการให้ครู อาจารย์ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการประเมินโครงการ

2. ครูในโรงเรียนขนาดต่างกัน มีการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันโดยรวมและรายขั้นตอนไม่แตกต่างกัน

สุนิสา อ่ำพันธุ์เปรม (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเปรียบเทียบการบริหารการจัดโครงการอาหารกลางวันโรงเรียนประถมศึกษา ตำบลสระกระโจม อำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบทั้งสองโรงเรียนในลักษณะทั่วไปคล้ายคลึงกัน ขบวนการและรูปแบบการจัดทำอาหารกลางวันแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ การบริหารโครงการอาหารกลางวันบรรลุเป้าหมาย สิ่งที่สำคัญที่สุด คือผู้บริหารกับชุมชนต้องร่วมมือกันจัดโครงการอาหารกลางวัน

ณรงค์ เจริญผล (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาแนวทางการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน สังกัด สำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ภาพรวมการดำเนินการโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาด้านรูปแบบการจัดอาหารกลางวันมีค่าเฉลี่ย 2.73 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.50 แสดงว่ากลุ่มตัวอย่างมีการรายงานแนวทางการดำเนินงาน และการปฏิบัติไม่แตกต่างกันด้านอาคารสถานที่มีค่าเฉลี่ย 3.23

จากผลงานวิจัยที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า มีผู้สนใจทำการวิจัยในเรื่องเกี่ยวกับโครงการอาหารกลางวัน ในด้านต่างๆ เช่น เรื่องปัญหาในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถม เรื่องการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมสังกัดกรุงเทพมหานคร เรื่องศึกษาสภาพการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนเอกชน เรื่องการประเมินผลโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถม จังหวัดขอนแก่น เรื่องการเปรียบเทียบการบริหารจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นต้น ซึ่งผู้ทำการวิจัยล้วนแต่เห็นความสำคัญของการจัดโครงการอาหารกลางวันในแง่มุมต่างๆ ผู้ศึกษาสามารถนำผลการวิจัยมาพัฒนางานโครงการอาหารกลางวันได้อย่างเหมาะสม แสดงให้เห็นว่าในการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันที่ดีนั้น ผู้บริหาร ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการอาหารกลางวันจะต้องเตรียมความพร้อมในเรื่อง ของการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการ การวางแผน การดำเนินงานตามแผน และการประเมินผล

บทที่ 3
ขั้นตอนและวิธีการดำเนินงาน

ในการจัดทำคู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม อำเภอบางน้ำเปรี้ยว สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1 ซึ่งมีขั้นตอน และวิธีการจัดทำ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การจัดทำโครงร่างคู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวัน

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาคู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวัน

ขั้นตอนที่ 1 การจัดทำโครงร่างคู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวัน

1. ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวกับแนวคิด หลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง กับคู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน สัมภาษณ์ผู้บริหารโรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม เกี่ยวกับการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน และความต้องการใช้คู่มือ ในการปฏิบัติงาน โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

2. ศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหา ในการบริหารโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา และมัธยมศึกษา เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการจัดทำคู่มือ

3. ศึกษา และวิเคราะห์หน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียน และผู้เกี่ยวข้องในการบริหารโครงการอาหารกลางวันในฐานะผู้บริหารสถานศึกษา และคณะกรรมการบริหารงานโครงการอาหารกลางวัน

4. รวบรวมข้อมูลที่ได้จาก ข้อ 1 - 3 เพื่อใช้จัดทำโครงร่างของคู่มือ ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้

ส่วนที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย

- ภูมิหลัง
- วัตถุประสงค์
- ความสำคัญ
- คำชี้แจงการใช้คู่มือ

ส่วนที่ 2 การบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม ประกอบด้วย

3.1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ

3.2 การวางแผน

3.3 การดำเนินงานตามแผน

3.4 การประเมินผล

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาคู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวัน

เพื่อให้การบริหารงานโครงการอาหารกลางวัน ให้มีประสิทธิภาพ และมีความเหมาะสม ผู้ศึกษาได้พัฒนาคู่มือ โดยดำเนินการดังนี้

2.1 การตรวจสอบความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา หลักการ แนวคิด

ผู้ศึกษาได้ดำเนินการดังนี้

2.1.1 ผู้ศึกษานำโครงร่างคู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน พร้อมแบบสอบถาม เสนอผู้เชี่ยวชาญคณะที่1 จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา ดังมีรายนามต่อไปนี้

1. นายอำนาจ	ภักดีเสน่หา	ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน โรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม
2. นายวิเชียร	ควรประกอบกิจ	ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการโรงเรียน โรงเรียนวัดดอนทอง (ชนะเลิศโครงการอาหารกลางวันระดับจังหวัด)
3. นายสมบัติ	อ้นอารี	ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน โรงเรียนบ้านวนท่าแครง (ชนะเลิศโครงการอาหารกลางวันระดับจังหวัด)
4. นายอัณณพ	ภราดรธรรม	ตำแหน่ง ศึกษานิเทศก์ 7 เขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1
5. นายบุญโชติ	แก้วแสนสุข	ตำแหน่ง ศึกษานิเทศก์ 8 เขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1

2.1.2 ผู้ศึกษาได้รวบรวมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญคณะที่1 ซึ่งได้ให้ข้อเสนอแนะดังนี้

1) ปรับข้อคำถามของเอกสารหมายเลข 1.2 และเอกสารหมายเลข 1.3 ให้กระชับ และชัดเจนขึ้น

2) แผนการจัดการเรียนรู้ และแผนการสอน ให้เพิ่มคำว่า บูรณาการโดยการสอนสอดแทรกเนื้อหา

3) โครงการอาหารกลางวัน ให้ระบุจำนวนนักเรียนที่มีปัญหาทุพโภชนาการ หรือน้ำหนักที่ต่ำกว่าเกณฑ์

4) แบบลงเวลามาประชุม ของผู้ปกครองนักเรียน ควรเปลี่ยนจาก"ลายเซ็น" เป็น "ลายมือชื่อ"

5) แบบการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และแผนการสอน ให้ระบุว่าใช้กับครูที่สอนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 – 2 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 5 สำหรับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 ให้ใช้รูปแบบเดิม

6) ปฏิทิน การกำกับ ติดตาม ควบคุม และนิเทศการปฏิบัติงาน ในเดือนพฤษภาคม ให้เพิ่มการดำเนินงานตามแผน และเปลี่ยนผู้รับผิดชอบ เป็นคณะกรรมการการบริหารงานโครงการอาหารกลางวัน

7) แบบบันทึก การกำกับ ติดตาม ควบคุม และนิเทศงานโครงการอาหารกลางวันให้เพิ่มข้อเสนอแนะ และความคิดเห็นเพิ่มเติม พร้อมทั้งลงชื่อผู้นิเทศ

8) ให้แก้ไขคำว่า แบบประเมินผลโครงการอาหารกลางวันเป็น"เครื่องมือประเมินผลโครงการอาหารกลางวัน"

9) เพิ่มเอกสารประกาศรับสมัครแม่ครัว

10) เพิ่มเอกสารสัญญาการจ้างแม่ครัว

11) เพิ่มเอกสารใบสมัครแม่ครัว

12) เพิ่มการลงเวลา มาปฏิบัติงานของแม่ครัว และครูที่ช่วยปฏิบัติงาน โครงการอาหารกลางวัน

2.1.3 ผู้ศึกษาได้นำความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 1 มาปรับปรุงแก้ไข พร้อมทั้งจัดทำรายละเอียดของเนื้อหา เพื่อจัดทำเป็นคู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม พร้อมทั้งส่งอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของเนื้อหาอีกครั้ง

2.2 การตรวจสอบความเป็นไปได้ของคู่มือ

การตรวจสอบความเป็นไปได้ของคู่มือ ผู้ศึกษาได้ดำเนินการดังนี้

2.2.1 ผู้ศึกษานำคู่มือที่ดำเนินการตามข้อ 2.1.3 แล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 2 ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงาน ด้านโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ของการนำคู่มือไปใช้ ดังมีรายนามต่อไปนี้

ผู้บริหารสถานศึกษา

1. นายสมบูรณ์	ธุวสินธุ์	ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์
2. นายสุรพล	ธีระกุล	ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน โรงเรียนบางน้ำเปรี้ยววิทยา
3 นายพัสตร์สัณห์	ตันวัฒนะ	ตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน โรงเรียนบ้านบางแก้ว
4. นายพงศ์ไท	คีรีวงศ์วัฒนา	ตำแหน่งรองผู้อำนวยการโรงเรียน โรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม
5. นายมานพ	มนูรีม	ตำแหน่งรองผู้อำนวยการโรงเรียน โรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม

ผู้ปฏิบัติงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน

1. นางลักษณา	ภักดี	ตำแหน่งอาจารย์ 1 ระดับ 5 โรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม
2. นางวิไลวรรณ	โต๊ะยีบอ	ตำแหน่งอาจารย์ 1 ระดับ 5 โรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม
3. นางเพียร	พูลเฉลิม	ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 6 โรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม
4. นายพูลศักดิ์	อังวัชรปราการ	ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 6 โรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม
5. นางธนธรณ์	โกศล	ตำแหน่งอาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม

2.2.2 ผู้ศึกษา ได้สร้างแบบสอบถามความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า และเป็นปลายเปิด เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญ แสดงความคิดเห็น

2.2.3 ผู้ศึกษา ได้กำหนดเกณฑ์การตรวจสอบ ความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้เป็นมาตราส่วน 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มีความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ได้มากที่สุด
ระดับ 4 หมายถึง มีความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ได้มาก
ระดับ 3 หมายถึง มีความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ได้ปานกลาง
ระดับ 2 หมายถึง มีความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ได้น้อย
ระดับ 1 หมายถึง มีความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ได้น้อยที่สุด

2.2.4 ผู้ศึกษา ได้กำหนดเกณฑ์การแปลความหมาย ของค่าเฉลี่ยดังนี้

ค่าเฉลี่ย	4.50 – 5.00	แปลความหมายว่า มีความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ได้มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย	3.50 – 4.49	แปลความหมายว่า มีความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ได้มาก
ค่าเฉลี่ย	2.50 – 3.49	แปลความหมายว่า มีความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ได้ปานกลาง
ค่าเฉลี่ย	1.50 – 2.49	แปลความหมายว่า มีความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ได้น้อย
ค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.49	แปลความหมายว่า มีความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ได้น้อยที่สุด

2.2.5 ผลการตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้จากผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 2 ปรากฏผลดังตารางดังนี้

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ย และระดับความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

ความคิดเห็นต่อความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้	X	ระดับความคิดเห็น
1. ขั้นตอนการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการ 1.1 เนื้อหาครอบคลุมในเรื่องการศึกษา สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ มีความเหมาะสมกับการนำไปใช้	4.90	มีความเป็นไปได้มากที่สุด
1.2 ผู้บริหารสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนการศึกษาสภาพปัจจุบัน และความต้องการได้	4.70	มีความเป็นไปได้มากที่สุด
1.3 บทบาทหน้าที่ข้องผู้บริหารมีความชัดเจน สามารถนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติได้	4.80	มีความเป็นไปได้มากที่สุด
1.4 เอกสารประกอบมีความเหมาะสม ช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่มีความสะดวกขึ้น	4.70	มีความเป็นไปได้มากที่สุด
2. ขั้นตอนการวางแผน 2.1 เนื้อหาครอบคลุมในเรื่องการบริหารงานโครงการอาหารกลางวัน มีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้	4.90	มีความเป็นไปได้มากที่สุด
2.2 ผู้บริหารสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนการวางแผนสามารถนำไปปฏิบัติได้	4.80	มีความเป็นไปได้มากที่สุด
2.3 บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารมีความชัดเจน สามารถนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติได้	4.90	มีความเป็นไปได้มากที่สุด
2.4 เอกสารประกอบมีความเหมาะสม ช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่สะดวกขึ้น	4.80	มีความเป็นไปได้มากที่สุด
3. ขั้นตอนการดำเนินงานตามแผน 3.1 เนื้อหาเรื่องการดำเนินงานตามแผน ซึ่งประกอบด้วยการควบคุม กำกับ ติดตามและนิเทศโครงการอาหารกลางวันมีความเหมาะสมกับการนำไปใช้	4.80	มีความเป็นไปได้มากที่สุด

ความคิดเห็นต่อความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้	x	ระดับความคิดเห็น
3.2 ผู้บริหารสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนดำเนินงานตามแผนได้	4.80	มีความเป็นไปได้มากที่สุด
3.3 บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารมีความชัดเจน สามารถนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติงานได้	4.90	มีความเป็นไปได้มากที่สุด
3.4 เอกสารประกอบมีความเหมาะสมช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่สะดวกขึ้น	4.90	มีความเป็นไปได้มากที่สุด
4. ขั้นตอนการประเมินผล 4.1 เนื้อหาเรื่องการประเมินผลการบริหารงานโครงการอาหารกลางวัน มีความเหมาะสมกับการนำไปใช้	4.70	มีความเป็นไปได้มากที่สุด
4.2 ผู้บริหารสามารถปฏิบัติตามขั้นตอน การประเมินผลการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันได้	4.60	มีความเป็นไปได้มากที่สุด
4.3 บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารมีความชัดเจน สามารถนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติงานได้	4.60	มีความเป็นไปได้มากที่สุด
4.4 เอกสารประกอบมีความเหมาะสม ช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่สะดวกขึ้น	4.80	มีความเป็นไปได้มากที่สุด
5. แนวทางการปฏิบัติในคู่มือเล่มนี้ มีความสอดคล้องกับการปฏิบัติจริง	5.00	มีความเป็นไปได้มากที่สุด
6. คู่มือเล่มนี้สามารถเป็นแนวทางให้ท่านพัฒนาการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนได้ชัดเจนและสะดวกยิ่งขึ้น	5.00	มีความเป็นไปได้มากที่สุด
รวมเฉลี่ย	4.81	มีความเป็นไปได้มากที่สุด

จากตาราง 2 แสดงให้เห็นว่า ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นต่อความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ ในการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม ในภาพรวมส่วนใหญ่เห็นว่าคู่มือ มีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ อยู่ในระดับมากที่สุด (X = 4.81)

บทที่ 4
คู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม

คู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวัน
ในโรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม

โรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม

อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1

คำนำ

ในการจัดทำคู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม มีความมุ่งหมายเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้รับผิดชอบโครงการอาหารกลางวัน ได้มีคู่มือใช้ เป็นแนวทางในการปฏิบัติหน้าที่ในการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน คู่มือที่จัดทำขึ้นนี้ มีความสอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริง มีความชัดเจน มีเอกสารประกอบทุกขั้นตอน

เนื้อหาของคู่มือประกอบด้วยแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน มี 4 เรื่องคือ

1. การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ
2. การวางแผน
3. การดำเนินงานตามแผน
4. การประเมินผล

ผู้ศึกษาหวังเป็นอย่างยิ่งว่า คู่มือเล่มนี้ใช้ในการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ เป็นแนวทางการปฏิบัติงานที่มีความชัดเจน สอดคล้องกับหลักการบริหาร และผู้นำคู่มือเล่มนี้ไปใช้เกิดประโยชน์สูงสุด

ณิชาภา เจริญรุ่งเรืองชัย

สารบัญ

หน้า

ส่วนที่ 1 บทนำ.....54
ภูมิหลัง..... 54
วัตถุประสงค์.....55
ความสำคัญ.....55
คำชี้แจงการใช้คู่มือ.....55

ส่วนที่ 2 เนื้อหาการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน.....57
การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ.....57
เนื้อหา.....57
ขั้นตอนการปฏิบัติ.....58
เอกสารประกอบ.....59
การวางแผน.....73
เนื้อหา.....73
ขั้นตอนการปฏิบัติ.....73
เอกสารประกอบ.....74
การดำเนินงานตามแผน.....115
เนื้อหา.....115
ขั้นตอนการปฏิบัติ.....115
เอกสารประกอบ.....116
การประเมินผล.....122
เนื้อหา.....122

ขั้นตอนการปฏิบัติ.....122
เอกสารประกอบ.....123
บทสรุป.....132

บรรณานุกรม.....133

ส่วนที่ 1
บทนำ

ภูมิหลัง

การพัฒนาชาติที่สำคัญคือ การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ มีสุขภาพเข็งแรง สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ ตลอดจนมีความสามารถในการเรียนรู้ เพื่อให้มีศักยภาพสูงสุด อันจะเป็นปัจจัยหลักในการพัฒนาชาติอย่างยั่งยืน สิ่งสำคัญของการพัฒนาคน คือการพัฒนาด้านสุขภาพอนามัย เพราะเป็นพื้นฐานของการพัฒนาด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม สติปัญญา ตลอดจนคุณธรรมจริยธรรมของเด็ก (สำนักงานโครงการอาหารกลางวัน กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 1) ซึ่ง ทรัพยากรมนุษย์ เป็นปัจจัยในการพัฒนาประเทศ ประเทศชาติจะเจริญมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์หรือคนในชาตินั้น ๆ แต่ที่ผ่านมา พบว่า เด็กจำนวนมากยังขาดสารอาหารที่จำเป็นต่อพัฒนาการทางด้านร่างกายและสมอง หรือได้รับอาหารที่มีคุณภาพต่ำ มีสารอาหารไม่เพียงพอ ต่อความต้องการของร่างกาย ทำให้ร่างกายมีความเจริญเติบโตช้า ไม่เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน จนเกิดภาวะทุพโภชนาการ

การได้รับอาหารไม่เพียงพอกับความต้องการของร่างกายมีผลให้ร่างกายเกิดภาวการณ์ขาดสารอาหาร ซึ่งปัญหานี้ยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญและเป็นอุปสรรคในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติในอนาคต การขาดสารอาหารมีผลกระทบกระเทือนต่อการเจริญเติบโตของร่างกาย และสติปัญญาของเด็กในวัยเรียน เพราะเด็กในวัยเรียน ซึ่งร่างกายกำลังเจริญเติบโตมีความต้องการพลังงาน ตลอดจนสารอาหารที่จำเป็นต่อร่างกาย เพื่อสามารถประกอบกิจกรรม

การเรียนรู้ และพัฒนาการในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะทำให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต อาหารและสุขนิสัยในการรับประทานอาหาร เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่ทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ นักเรียนจำนวนมากที่ผู้ปกครองมีฐานะยากจน ไม่สามารถจัดอาหารกลางวันให้บุตรหลานนำไปรับประทานที่โรงเรียนได้ หรือไม่มีเงินซื้ออาหารกลางวันที่โรงเรียนยิ่งกว่านั้นยังมีเด็กอีกจำนวนหนึ่ง ที่ไม่ได้รับประทานอาหารเช้าจากบ้าน

กระทรวงศึกษาธิการได้เห็นความสำคัญของปัญหาการขาดแคลนอาหารกลางวันและปัญหาการขาดสารอาหารของเด็กในวัยดังกล่าว จึงได้บรรจุโครงการอาหารกลางวันลงในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) โดยใช้งบประมาณของทางราชการ จัดโครงการอาหารกลางวันต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยมีจุดประสงค์ให้นักเรียนมีอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการรับประทานทุกคนตลอดปีการศึกษา

ในส่วนของการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคมนั้น มักจะปฏิบัติตามที่ตนเองเคยปฏิบัติมา ผู้บริหารโรงเรียนไม่มีคู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันโดยเฉพาะ ที่จะใช้เป็นแนวทางการบริหารงานโครงการอาหารกลางวัน ผู้ศึกษาจึงได้จัดทำคู่มือให้ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าโครงการอาหารกลางวัน ใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานที่มีความถูกต้องทั้งในด้านเนื้อหา และการปฏิบัติ ซึ่งได้รับการยอมรับจากผู้เชี่ยวชาญ มีรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ได้ทันที ช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่สะดวกขึ้น เพื่อให้การบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนมีความถูกต้อง สอดคล้องกับหลักการบริหาร และเกิดประโยชน์สูงสุดกับนักเรียน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนใช้เป็นคู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน
2. เพื่อให้ครูหัวหน้าโครงการอาหารกลางวันมีแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ มีความถูกต้องชัดเจนเป็นขั้นตอน มีตัวอย่างเอกสารประกอบ ช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่สะดวกขึ้น

ความสำคัญ

การจัดทำคู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคมเล่มนี้ จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน ครูหัวหน้าโครงการอาหารกลางวัน นำไปใช้ในการบริหารงานโครงการอาหารกลางวัน บรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน เป็นแนวทางการปฏิบัติงานที่มีความชัดเจน

ในเรื่องของการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหา และความต้องการ การวางแผน การดำเนินงานตามแผน และการประเมินผล โดยมีขั้นตอน ตัวอย่างเอกสารประกอบ

คำชี้แจงการใช้คู่มือ

เมื่อผู้บริหารโรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบหัวหน้าโครงการอาหารกลางวัน ได้รับคู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคมเล่มนี้แล้ว ให้ปฏิบัติตามขั้นตอนการใช้คู่มือดังนี้

1. ศึกษารายละเอียดในคู่มือเล่มนี้ให้ชัดเจน เพื่อสามารถชี้แจง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานตามโครงการอาหารกลางวัน

2. เมื่อผู้บริหารโรงเรียนได้ศึกษารายละเอียดในคู่มือแล้ว ให้ดำเนินตามขั้นตอนการบริหารงานโครงการอาหารกลางวัน

3. คู่มือการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคมเล่มนี้ประกอบด้วย เนื้อหา ขั้นตอนการปฏิบัติ และตัวอย่างเอกสารประกอบ ซึ่งผู้ศึกษาได้ค้นคว้ารวบรวม และได้รับการตรวจสอบจากคณะผู้เชี่ยวชาญ นำมาจัดทำเป็นรูปเล่มที่สมบูรณ์ โดยจัดทำแนวปฏิบัติสำหรับผู้บริหารโรงเรียนตามหัวข้อดังนี้

3.1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ

3.2 การวางแผน

3.3 การดำเนินงานตามแผน

3.4 การประเมินผล

บรรณานุกรม

กมล ส่งวัฒนา. (2531). *การประเมินผลโครงการ.* สงขลา : ภาควิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2536). *โครงการแก้ปัญหาน้ำหนักต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานในโรงเรียน.* กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยโภชนาการมหาวิทยาลัยมหิดล.

----------. (2542). *ผู้นำนักเรียนสาธารณสุข.* กรุงเทพฯ : องค์การทหารผ่านศึก.

----------. (2542). *ตารางแสดงคุณค่าอาหารไทยในส่วนที่กินได้ 100 กรัม.* กรุงเทพฯ : องค์การทหารผ่านศึก.

กระทรวงศึกษาธิการ. (2530). *คำบรรยายของนายกรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง โครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา วันที่ 19 มิถุนายน 2530.* กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.

กองโรงเรียน สำนักการศึกษา. (2540). *แนวดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันกรุงเทพมหานคร.* กรุงเทพฯ : สำนักการศึกษา.

ไกรสิทธิ์ ตันติศิรินทร์ และคนอื่น ๆ. (2534). *ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงโครงการอาหารกลางวันเพื่อเด็กไทยในอนาคต.* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหิดล.

ค้วน ขาวหนู. (2534). *โภชนาศาสตร์.* กรุงเทพฯ : บริษัทอักษราการพิพัฒน์.

คุณศักดิ์ ยอดจันทร์. (2536). *การศึกษาปัญหาโครงการอาหารกลางวันของผู้บริหารโรงเรียน ประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดปัตตานี.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย

คีรีบูน จงวุฒิเวศย์ และ มาเรียม นิลพันธุ์. (2542). *รายงานการศึกษาละจัดทำคู่มือปฏิบัติโครงการดูแลมรดกทางศิลปะวัฒนธรรม.* คณะศึกษาศาสตร์ นครปฐม : มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร

จักรพงษ์ บุญเลิศ. (2541). *สภาพการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนเอกชน จังหวัดเชียงราย.* ปริญญานิพนธ์ ศษ.ม. (การบริหารการศึกษา). เชียงราย : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.

จารึก ด้วงเล็ก. (2538). *การศึกษาการบริหารโครงการอาหารกลางวันของผู้ ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสงขลา.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

เจษฎา บพิตรสุวรรณ. (2537). *การประเมินผลโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี.* ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.

จินดา บุญช่วยเกื้อกูล. (2537). *โภชนาการสาธารณสุข.* กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

จำลอง กุศลครอง. (2535). *ปัญหาการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ชัยฤกษ์ วราวิทยา. (2536). *การบริหารโรงเรียนเบื้องต้น.* กรุงเทพฯ : ธเนศวรการพิมพ์.

ดิลก บุญเรืองรอด. (2535). *การวางแผนการศึกษาในระดับสถานศึกษา.* กรุงเทพฯ : ภาควิชาการศึกษา คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูสวนสุนันทา.

ดิลก พัฒน์วิชัยโชติ และคนอื่น ๆ. (2540). *คู่มือการปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษา.* อุทัยธานี : อุทัยธานีการพิมพ์.

ดาวรุ่ง คีรีแลง. (2541). *สภาพและปัญหาการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร.* ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

ถนัด จ่ากลาง. (2542). *การประเมินโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาของอำเภอภูเวียงจังหวัดขอนแก่น.* ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.

ณรงค์ เจริญผล. (2539). *แนวทางการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ธงชัย สันติวงษ์. (2539). *องค์การและการบริหาร.* พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์. (2534). *การบริหารกิจการนักเรียน.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ โอ เอส พริ้น เติ้งเฮาส์.

ธีระพล อรุณกสิกร และคนอื่น ๆ. (2544). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542.* กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน.

บุษรา ประดิษฐ์นุช. (2539). *การศึกษาการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสมุทรปราการ.* ปริญญานิพนธ์ ค.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

ประชุม รอดประเสริฐ. (2539). *นโยบายและการวางแผน หลักการและทฤษฎี.* กรุงเทพฯ : เนติกุลการพิมพ์.

ประไพพักตร์ มกรพงศ์. (2534). *"ผลของโครงการอาหารกลางวันแบบประชาอาสาต่อภาวะโภชนาการของนักเรียนประถมศึกษาจังหวัดสุโขทัย,"* วารสารอนามัยและสิ่งแวดล้อม. 14 (2) : 17 – 26.

ประศึก ผ่อล้วน. (2530). *การศึกษาปัญหาการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานประถมศึกษาจังหวัดกระบี่.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา. ถ่ายเอกสาร

ปราณี กรุณวงษ์. (2546). *คู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบโมเดลซิปปา เพื่อพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ระดับประถมศึกษาของโรงเรียนวัดแสงสรรค์.* สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ปรีชา นิพนธ์วิทยา และสุทิน เนียมพลับ. (2528). *นโยบายและการวางแผนหลักและทฤษฎี.* กรุงเทพฯ : ธีรพงษ์การพิมพ์.

ปรียา เกตุทัต และคนอื่นๆ. (2542). *เอกสารสอนชุดวิชาคหกรรมทั่วไป.* นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พงศ์ไท คีรีวงศ์วัฒนา. (2545). *การเปลี่ยนแปลงของโรงเรียนมัธยมศึกษาตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 12.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ชลบุรี : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.

พูลผล ผลบุญตา. (2536). *รายงานผลการดำเนินงานกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่ออาหารกลางวัน.* ขอนแก่น : สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น.

ไพศาล หวังพานิช. (2540). *การประเมินโครงการ.* กรุงเทพฯ : สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

มงคล ชื่นชม. (2545). *คู่มือการปฏิบัติงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.* สารนิพนธ์ กศ.ม.

(การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

มานิต มานิตเจริญ. (2537). *พจนานุกรมไทย.* กรุงเทพฯ : รวมสาส์น.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2531). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525.* กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.

รัชฎาภา อมาตยกุล. (2539). *สรุปโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร.* เอกสารประกอบการสัมมนา. ถ่ายเอกสาร.

โรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม. (2518). *สมุดหมายเหตุโรงเรียน.* ฉะเชิงเทรา.

วิลาวัณย์ เพ็งพานิช. (2539). *สภาพและปัญหาการจัดดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร.* ปริญญานิพนธ์ ค.ม. (พลศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

วิไลรัตน์ บุญสวัสดิ์. (2538). *หลักการนิเทศการศึกษา.* กรุงเทพฯ : ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิชัย ตันไพจิตร. (2537, กรกฎาคม). *"สิ่งแวดล้อมโภชนาการและสุขภาพ,"* สารศิริราช. 46(6) : 6 - 8 .

วีระพล สุวรรณนันท์. (2530). *กระบวนการตัดสินใจ.* กรุงเทพฯ : ประยูรวงศ์.

ศักรินทร์ สุวรรณโรจน์ และคนอื่นๆ. (2535). *เส้นทางความก้าวหน้าของข้าราชการครู : คู่มือการจัดทำผลงานทางวิชาการ.* กรุงเทพฯ : ประดิพัทธ์การพิมพ์.

สนั่น มีสัตย์ธรรม. (2538). *ทางสายใหม่ของการปฏิบัติราชการ.* กาฬสินธุ์ : ประสานการพิมพ์.

สมบูรณ์ แก้วมาก. (2533). *การศึกษาปัญหาการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพัทลุง.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). สงขลา : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.

สมพล ศักดิ์ทวีกุลกิจ. (2546). *คู่มือการจัดกิจกรรมต้านยาเสพติดในสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา.* สารนิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2535). *"การเขียนโครงการเพื่อประเมินโครงการหลักการและตัวอย่าง,"* ในรวมบทความทางการประเมินโครงการ. 6 – 7 ; พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

แสวง จันทร์ซุย. (2542). *การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของอาจารย์ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น.* ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). ขอนแก่น : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น. ถ่ายเอกสาร.

สุชาดา ขำหรุ่น. (2538). *การศึกษาการจัดโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร.* ปริญญานิพนธ์ ศศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

สุมาลี จันทร์ชล. (2539). *การวัดผลประเมินผล.* กรุงเทพฯ : พิมพ์ดีจำกัด.

สุรพล เอี่ยมเพชร. (2545). *ปัญหาการจัดการโครงการอาหารเสริมสำหรับนักเรียนของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบุรี.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม (ธุรกิจศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

สุรีย์ เมธีนฤมิตร. (2543). *ประมวลศัพท์ทางการบริหาร.* มหาวิทยาลัยบูรพา. ถ่ายเอกสาร.

สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์. (2543). *การวางแผนพัฒนายุทธศาสตร์พัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน.* บุรีรัมย์ : เรวัตรการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2537). *การจัดตั้งงบประมาณ.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา

----------. (2540)*). ชุดฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษา ระดับสูง เล่ม 3.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา

----------. (2541). *รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

----------. (2543). *แนวทางการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษาเพื่อพร้อมรับประกันภายนอก.* กรุงเทพฯ : พิมพ์ดีการพิมพ์.

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2543). *การควบคุมกำกับติดตามการเงินการบัญชีระดับโรงเรียน.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

----------. (2543). *แนวทางการดำเนินงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

สำนักงานโครงการอาหารกลางวัน. (2530). *แนวดำเนินโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

สำนักงานโครงการอาหารกลางวัน. (2535). *แนวดำเนินโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

----------. (2537). *แนวดำเนินโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

----------. (2541). *แนวดำเนินโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

----------. (2544). *แนวดำเนินโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

สำนักนโยบายและแผนการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2539). *การติดตามประเมินผลการดำเนินงานโครงการอาหารกลางวัน.* กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา.

หน่วยศึกษานิเทศก์ สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร. (2535). *แนวดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันกรุงเทพมหานคร.* กรุงเทพฯ : สำนักการศึกษา.

อธิปัตย์ คลี่สุนทร. (2544). *การวางแผนการศึกษา.* Htt : www. Moe. Go.th/mainz/artieie/ edu – plan ap.htm. ; วันที่ 19 ธันวาคม 2544.

อนุรักษ์ บุญจันทร์. (2543). *การดำเนินงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครพนม.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

อุทัย บุญประเสริฐ และชโลมใจ ภิงคารวัตร. (2528). *หลักและแนวทางในการจัดการนิเทศภายในสำหรับโรงเรียนประถมศึกษา.* กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.

อัญชลี โกพลรัตน์. (2536). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารโครงการอาหารกลางวันของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด เขต 1.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

อาคม จันสุนทร. (2533). *การนิเทศภายในโรงเรียน.* กรุงเทพฯ : ภาควิชาการบริหารการศึกษา. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร

อารีย์ วัลยะเสวี. (2530). *ปัญหาทุพโภชนาการในประเทศไทย เอกสารการประชุมผู้ว่าราชการจังหวัดทั่วราชอาณาจักร เรื่องโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนประถมศึกษา วันที่ 19 มิถุนายน 2530.* กรุงเทพฯ : กองวัสดุอุปกรณ์ กรมสามัญศึกษา.

เอกวุฒิ ไกรมาก. (2541). *การสร้างคู่มือในการจัดหาและการใช้ประโยชน์วิทยากรท้องถิ่นสอนวิชาช่างอุตสาหกรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา.* ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. (อุตสาหกรรมศึกษา). กรุงเทพ ฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

Borgman. N. Diand Gunter. (1983, January). "Administration of School Lunch Programs for Small, Medium and Large School," *Dissertation Abstracts International*. 44 (18) : 1982 – A.

Espinosa, M.P. ; And Others. (1992, August) "Playground Behaviors of school Age Children in Relation to Nutrition, Schooling and Family Characteristics," *Dissertation Abstracts International*. 95 (4) : 1992.

Guttman.K.A. (1994). "Evaluating the Effect of An Elementary Small Group Counseling Program on Various Components of Self-Esteem and Related Behaviors," *Dissertation Abstracts International* . 69 (2) : 1994.

Long.S.K. (1991) "Do the School Nutrition Programs Supplement Household Food Expenditures?," *Journal of Human Resources*. 78 (4) : 1991 – A.

Oakley,C.B. (1993) "Diet Quality, Body mass Index, and Household Characteristics of Children Participatings in the National School Lunch Program," *Dissertation Abstracts International* . 37 (3) : 1993.

Saxton,C.N. (1993) "The Design and Field Testing of and Organizational Productivity Measurement and Improvement Model in School Foodservice," *Dissertational Abstracts International* . 58 (8) : 1993 – A.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.
ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา

ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา

1. นายอำนาจ	ภักดีเสน่หา	ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน โรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม
2. นายวิเชียร	ควรประกอบกิจ	ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการโรงเรียน โรงเรียนวัดดอนทอง (ชนะเลิศโครงการอาหารกลางระดับจังหวัด)
3. นายสมบัติ	อ้นอารี	ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน โรงเรียนบ้านวนท่าแครง (ชนะเลิศโครงการอาหารกลางระดับจังหวัด)
4. นายอัณณพ	ภราดรธรรม	ตำแหน่ง ศึกษานิเทศก์ 7 เขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1
5. นายบุญโชติ	แก้วแสนสุข	ตำแหน่ง ศึกษานิเทศก์ 8 เขตพื้นที่การศึกษาฉะเชิงเทรา เขต 1

ภาคผนวก ข.
ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเป็นไปได้ของคู่มือ

ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบความเป็นไปได้ของคู่มือ

ผู้บริหารสถานศึกษา

1. นายสมบูรณ์	ธุวสินธุ์	ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน โรงเรียนเบญจมราชรังสฤษฎิ์
2. นายสุรพล	ธีระกุล	ตำแหน่ง ผู้อำนวยการโรงเรียน โรงเรียนบางน้ำเปรี้ยววิทยา
3. นายพัสตร์สัณห์	ตันวัฒนะ	ตำแหน่ง ผู้อำนวยการรงเรียน โรงเรียนบ้านบางแก้ว
4. นายพงศ์ไท	คีรีวงศ์วัฒนา	ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการโรงเรียน โรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม
5. นายมานพ	มนูรีม	ตำแหน่ง รองผู้อำนวยการโรงเรียน โรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม

ผู้ปฏิบัติงานโครงการอาหารกลางวัน

1. นางลักษณา	ภักดี	ตำแหน่ง อาจารย์ 1 ระดับ 5 โรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม
2. นางวิไลวรรณ	โต๊ะยีบอ	ตำแหน่ง อาจารย์ 1 ระดับ 5 โรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม
3. นางเพียร	พูลเฉลิม	ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 6 โรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม
4. นายพูลศักดิ์	อังวัชรปราการ	ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 6 โรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม
5. นางธนธรณ์	โกศล	ตำแหน่ง อาจารย์ 2 ระดับ 7 โรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม

ภาคผนวก ค.
แบบสอบถามความเที่ยงตรงด้านเนื้อหา

แบบสอบถามความคิดเห็นผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 1
ตรวจสอบความถูกต้องด้านเนื้อหา หลักการ แนวคิด

ชื่อผู้เชี่ยวชาญ.....

ตำแหน่ง.....

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อสอบถามความถูกต้อง เนื้อหา หลักการ แนวคิด ของการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม

2. แบบสอบถามความคิดเห็นนี้เป็นแบบเลือกตอบ และแสดงความคิดเห็นพร้อมข้อเสนอแนะ เพื่อปรับปรุงข้อมูลดังกล่าวให้สมบูรณ์มากขึ้น จำนวนขั้นตอนคือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินงานตามแผน

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล

3. ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ

1.1 ด้านเนื้อหา มีความเหมาะสมหรือไม่

☐ เหมาะสม ☐ ควรแก้ไข

ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ.....

.....

1.2 ด้านหลักการ และแนวคิด มีความเหมาะสมหรือไม่

☐ เหมาะสม ☐ ควรแก้ไข

ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ.....

.....

1.3 ด้านขั้นตอนการปฏิบัติ อ่านแล้วเข้าใจสามารถปฏิบัติตามได้

☐ เหมาะสม ☐ ควรแก้ไข

ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ.....

.....

1.4 ด้านเอกสารประกอบมีความเหมาะสมหรือไม่

☐ เหมาะสม ☐ ควรแก้ไข

ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ.....

.....

1.5 ด้านเอกสารประกอบสามารถนำไปปฏิบัติได้หรือไม่

☐ เหมาะสม ☐ ควรแก้ไข

ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ.....

.....

ขั้นตอนที่ 2 การวางแผน

2.1 ด้านเนื้อหา มีความเหมาะสมหรือไม่

☐ เหมาะสม ☐ ควรแก้ไข

ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ.....

.....

2.2 ด้านหลักการ และแนวคิด มีความเหมาะสมหรือไม่

☐ เหมาะสม ☐ ควรแก้ไข

ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ.....

.....

2.3 ด้านขั้นตอนการปฏิบัติ อ่านแล้วเข้าใจสามารถปฏิบัติตามได้

☐ เหมาะสม ☐ ควรแก้ไข

ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ.....

.....

2.4 ด้านเอกสารประกอบมีความเหมาะสมหรือไม่

☐ เหมาะสม ☐ ควรแก้ไข

ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ.....

.....

2.5 ด้านเอกสารประกอบสามารถนำไปปฏิบัติได้หรือไม่

☐ เหมาะสม ☐ ควรแก้ไข

ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ.....

.....

ขั้นตอนที่ 3 การดำเนินงานตามแผน

3.1 ด้านเนื้อหา มีความเหมาะสมหรือไม่

☐ เหมาะสม ☐ ควรแก้ไข

ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ.....

.....

3.2 ด้านหลักการ และแนวคิด มีความเหมาะสมหรือไม่

☐ เหมาะสม ☐ ควรแก้ไข

ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ.....

.....

3.3 ด้านขั้นตอนการปฏิบัติ อ่านแล้วเข้าใจสามารถปฏิบัติตามได้

☐ เหมาะสม ☐ ควรแก้ไข

ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ.....

.....

3.4 ด้านเอกสารประกอบมีความเหมาะสมหรือไม่

☐ เหมาะสม ☐ ควรแก้ไข

ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ.....

.....

3.5 ด้านเอกสารประกอบสามารถนำไปปฏิบัติได้หรือไม่

☐ เหมาะสม ☐ ควรแก้ไข

ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ.....

.....

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผล

4.1 ด้านเนื้อหา มีความเหมาะสมหรือไม่

☐ เหมาะสม ☐ ควรแก้ไข

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ.....

.....

4.2 ด้านหลักการ และแนวคิด มีความเหมาะสมหรือไม่

☐ เหมาะสม ☐ ควรแก้ไข

ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ.....

.....

4.3 ด้านขั้นตอนการปฏิบัติ อ่านแล้วเข้าใจสามารถปฏิบัติตามได้

☐ เหมาะสม ☐ ควรแก้ไข

ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ.....

.....

4.4 ด้านเอกสารประกอบมีความเหมาะสมหรือไม่

☐ เหมาะสม ☐ ควรแก้ไข

ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ.....

.....

4.5 ด้านเอกสารประกอบสามารถนำไปปฏิบัติได้หรือไม่

☐ เหมาะสม ☐ ควรแก้ไข

ความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ.....

.....

ภาคผนวก ง.
แบบตรวจสอบความเป็นไปได้ของการนำคู่มือไปใช้

แบบสอบถามผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 2

ตรวจสอบความเป็นไปได้ของการนำคู่มือไปใช้

ชื่อผู้เชี่ยวชาญ.....

ตำแหน่ง.....

คำชี้แจง

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามตรวจสอบความเป็นไปได้ของการนำคู่มือไปใช้ โปรดทำเครื่องหมาย / ลงในช่องระดับความคิดเห็นต่อการนำคู่มือไปใช้ปฏิบัติจริง โดยพิจารณาเนื้อหา ขั้นตอนการปฏิบัติ และเอกสารประกอบ ในเรื่องของการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ การวางแผน การดำเนินงานตามแผน และการประเมินผล ใช้เกณฑ์พิจารณาดังนี้

มีความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้มากที่สุด	ทำเครื่องหมายที่ ระดับ 5
มีความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้มาก	ทำเครื่องหมายที่ ระดับ 4
มีความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ปานกลาง	ทำเครื่องหมายที่ ระดับ 3
มีความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้น้อยเพิ่มเติม	ทำเครื่องหมายที่ ระดับ 2
มีความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้น้อยที่สุด	ทำเครื่องหมายที่ ระดับ 1

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็น

แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญคณะที่ 2
ตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้

ความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1. ขั้นตอนการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ 1.1 เนื้อหาครอบคลุมในเรื่องการศึกษา สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการ มีความเหมาะสมกับการนำไปใช้ 1.2 ผู้บริหารสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการได้ 1.3 บทบาทหน้าที่ข้องผู้บริหารมีความชัดเจน สามารถนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติได้ 1.4 เอกสารประกอบมีความเหมาะสม ช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่มีความสะดวกขึ้น					
2. ขั้นตอนการวางแผน 2.1 เนื้อหาครอบคลุมในเรื่องการบริหารงานโครงการอาหารกลางวัน มีความเหมาะสมต่อการนำไปใช้ 2.2 ผู้บริหารสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนการวางแผนสามารถนำไปปฏิบัติได้ 2.3 บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารมีความชัดเจน สามารถนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติได้ 2.4 เอกสารประกอบมีความเหมาะสม ช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่สะดวกขึ้น					

ความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
3. ขั้นตอนการดำเนินงานตามแผน 3.1 เนื้อหาเรื่องการดำเนินงานตามแผน ซึ่งประกอบด้วยการควบคุม กำกับ ติดตามและนิเทศโครงการอาหารกลางวันมีความเหมาะสมกับการนำไปใช้ 3.2 ผู้บริหารสามารถปฏิบัติตามขั้นตอนดำเนินงานตามแผนได้ 3.3 บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารมีความชัดเจน สามารถนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติงานได้ 3.4 เอกสารประกอบมีความเหมาะสมช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่สะดวกขึ้น					
4. ขั้นตอนการประเมินผล 4.1 เนื้อหาเรื่องการประเมินผลการบริหารงานโครงการอาหารกลางวัน มีความเหมาะสมกับการนำไปใช้ 4.2 ผู้บริหารสามารถปฏิบัติตามขั้นตอน การประเมินผลการบริหารงานโครงการอาหารกลางวันได้ 4.3 บทบาทหน้าที่ของผู้บริหารมีความชัดเจน สามารถนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติงานได้ 4.4 เอกสารประกอบมีความเหมาะสม ช่วยให้การปฏิบัติหน้าที่สะดวกขึ้น					
5. แนวทางการปฏิบัติในคู่มือเล่มนี้ มีความสอดคล้องกับการปฏิบัติจริง					
6. คู่มือเล่มนี้สามารถเป็นแนวทางให้ท่านบริหารงานโครงการอาหารกลางวันในโรงเรียนได้ชัดเจนและสะดวกยิ่งขึ้น					

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเพิ่มเติม

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ประวัติย่อผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ	นางณิชาภา เจริญรุ่งเรืองชัย
วัน เดือน ปี เกิด	23 มกราคม 2502
สถานที่เกิด	อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	100 หมู่ 1 ตำบลสาวชะโงก อำเภอบางคล้า จังหวัดฉะเชิงเทรา

สถานที่ทำงาน

พ.ศ. 2525 – 2546	โรงเรียนดอนฉิมพลีพิทยาคม อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา
พ.ศ. 2547 – ปัจจุบัน	โรงเรียนไผ่แก้ววิทยา อำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา
ตำแหน่ง	อาจารย์ 2 ระดับ 7

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2517	มัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนดัดดรุณีจังหวัดฉะเชิงเทรา
พ.ศ. 2520	มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนดัดดรุณีจังหวัดฉะเชิงเทรา
พ.ศ. 2525	ปริญญาตรีครุศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 1) วิชาเอกสังคมศึกษา วิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา
พ.ศ. 2525	ปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2544	ธรรมศึกษาชั้นเอก สำนักวัดไผ่ดำ อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา
พ.ศ. 2547	การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ